

T.C.
İSTANBUL AYVANSARAY ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**ERGENLERDE BAĞLANMA, YAŞAM DOYUMU VE KARAR
VERME DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUKADDER SEVER

Psikoloji Anabilim Dalı

Psikoloji Bilim Dalı

ARALIK, 2021

T.C.
İSTANBUL AYVANSARAY ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**ERGENLERDE BAĞLANMA, YAŞAM DOYUMU VE KARAR
VERME DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUKADDER SEVER

19210301002

Psikoloji Anabilim Dalı

Psikoloji Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğretim Üyesi Nesrin DUMAN

ARALIK, 2021

TEZ ONAY TUTANAĞI

AKADEMİK DÜRÜSTLÜK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Ergenlikte Bağlanma, Yaşam Doyumu ve Karar Verme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Dr.Öğr. Üyesi Nesrin DUMAN‘ın sorumluluğunda tamamladığımı, verileri kendim topladığımı, analizleri kendim yaptığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim.

03/12/2021

Mukadder SEVER

TEŞEKKÜR

Bu çalışma ergenlikte bağlanma, yaşam doyumu ve karar verme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Çalışma sürecinde her türlü yol gösterici olan, olumlu tavrıyla beni cesaretlendiren, bilgi birikimiyle çalışmama farklı açılardan bakmamı sağlayan beraber çalışmaktan ve her zaman öğrencisi olmaktan gurur duyduğum değerli Dr.Öğr. Üyesi Nesrin DUMAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Çalışmamda emeği geçen diğer hocalarıma desteklerinden ve katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmam süresince her zaman maddi ve manevi yanımda olan Kerim TALO' ya teşekkür ederim. Eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi olarak beni destekleyen değerli aileme özellikle Sebahat SEVER, Ramazan SEVER, Azize TALO, Rasim TALO, Hilal SEVER, Ayşe Feyza TALO ve Ahmet Muhsin TALO' ya teşekkürlerimi borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY TUTANAĞI	i
AKADEMİK DÜRÜSTLÜK BEYANI	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vi
ÖZET.....	viii
ABSTRACT	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	3
1.2. Araştırmanın Önemi	4
1.3. Varsayımlar	4
1.4. Sınırlılıklar.....	4
1.5. Tanımlar	5
2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI	6
2.1. Ergenlik Dönemi	6
2.1.1.Ergenlik kuramları	7
2.1.1.1. Biyolojik kuram	7
2.1.1.2. Psikoanalitik kuram.....	7
2.1.1.3. Ericson'un psiko-sosyal kuramı.....	8
2.1.1.4. Sosyal bilişsel ve davranışçı öğrenme kuramları.....	9
2.1.2. Ergenlik döneminde gelişim	10
2.1.2.1. Bedensel ve cinsel gelişim	10
2.1.2.2. Bilişsel-duygusal gelişim	11
2.1.2.3. Psiko-sosyal gelişim.....	11
2.2. Bağlanma Kavramı.....	13
2.2.1. Bağlanma tanımı	13
2.2.2. Bağlanma teorisi	13

2.2.3. Bağlanma stilleri	13
2.2.4. Ergenlikte bağlanma	14
2.3. Karar Verme Kavramı	15
2.3.1. Karar verme tanımı	15
2.3.2. Karar verme stratejileri	16
2.3.2.1. Rasyonel karar verme.....	16
2.3.2.2. Çekingen karar verme	17
2.3.2.3. Anlık - kendiliğinden karar verme	17
2.3.2.4. Sezgisel karar verme	18
2.3.2.5. Bağımlı karar verme.....	18
2.3.3. Ergenlikte karar verme.....	19
2.4. Yaşam Doyumu Kavramı	19
2.4.1. Yaşam doyumunun tanımı	19
2.4.2. Yaşam doyumunun önemi	20
2.4.3. Yaşam doyumunu etkileyen faktörler.....	20
3.YÖNTEM.....	23
3.1. Araştırmanın Modeli	23
3.2. Evren Örneklem	23
3.3. Verilerin Toplanması.....	23
3.4.Verilerin Analizi.....	25
4. BULGULAR	27
4.1. Demografik Dağılımlar	27
4.2. Karar Verme Ölçeğinin Demografik Değişkenlere Göre Farklılaşmasının İncelenmesi.....	28
4.3.Yaşam Doyumunun Demografik Değişkenlere Göre Farklılaşma Durumunun İncelenmesi.....	43
4.4. Güvenli Bağlanmanın Demografik Değişkenlere Göre Farklılaşma Durumunun İncelenmesi	47
4.5. Karar Verme, Yaşam Doyumu Ve Güvenli Bağlanma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	52
4.6. Regresyon Analizi	53
5. TARTIşMA SONUÇ VE ÖNERİLER	55

5.1. Tartışma ve Sonuç	55
5.2. Öneriler.....	59
KAYNAKÇA	61
EKLER.....	70
EK 1: Çocuklar İçin Yaşam Doyumu Ölçeği.....	70
EK 2: Kerns Güvenli Bağlama Ölçeği (Kern's Security Scale; KSS)	71
Ek 3: Karar Verme Becerisi Değerlendirme Ölçeği.....	73
ÖZGEÇMİŞ.....	73

TABLolar LİSTESİ

Tablo 4. 1: Normallik Testi.....	25
Tablo 4. 2: Yaş Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	27
Tablo 4. 3: Sınıf Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	27
Tablo 4. 4: Baba Eğitim Durumu Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	28
Tablo 4. 5: Anne Eğitim Durumu Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	28
Tablo 4. 6: Aile Gelir Durumu Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	28
Tablo 4. 7: Karar Verme Ölçeği-Yaş-ANOVA Testi.....	29
Tablo 4. 8: Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi.....	30
Tablo 4. 8 (Devamı): Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi.....	31
Tablo 4. 8 (Devamı): Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi.....	32
Tablo 4. 9: Karar Verme Ölçeği-Sınıf-ANOVA Testi.....	33
Tablo 4. 10: Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi.....	34
Tablo 4. 10 (Devamı): Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi.....	35
Tablo 4. 10 (Devamı): Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi.....	36
Tablo 4. 10 (Devamı): Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi.....	37
Tablo 4. 11: Karar Verme Ölçeği-Baba Eğitimi-ANOVA Testi.....	37
Tablo 4. 11 (Devamı): Karar Verme Ölçeği-Baba Eğitimi-ANOVA Testi.....	38
Tablo 4. 12: Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi.....	38
Tablo 4. 12 (Devamı): Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi.....	39
Tablo 4. 13: Karar Verme Ölçeği- Anne Eğitim-ANOVA Testi.....	40
Tablo 4. 14: Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi.....	41
Tablo 4. 15: Karar Verme Ölçeği-Aile Gelir-ANOVA Testi.....	42
Tablo 4. 16: Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi.....	42
Tablo 4. 17: Yaşam Doyumu Ölçeği-Yaş-Anova Testi.....	43
Tablo 4. 18: Yaşam Doyumu Ölçeği-Sınıf-ANOVA Testi.....	43
Tablo 4. 19: Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi.....	44
Tablo 4. 20: Yaşam Doyumu Ölçeği-Baba Eğitimi-ANOVA Testi.....	45
Tablo 4. 21: Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi.....	45
Tablo 4. 22: Yaşam Doyumu-Anne Eğitimi-ANOVA Testi.....	46
Tablo 4. 23: Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi.....	46
Tablo 4. 24: Yaşam Doyumu Ölçeği-Aile Gelir-ANOVA Testi.....	47
Tablo 4. 25: Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi.....	47
Tablo 4. 26: Güvenli Bağlanma-Yaş-ANOVA Testi.....	47
Tablo 4. 27: Güvenli Bağlanma-Sınıf-ANOVA Testi.....	48
Tablo 4. 28: Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi.....	48
Tablo 4. 28 (Devamı): Post-Hoc Karşılaştırma Testi.....	49
Tablo 4. 29: Güvenli Bağlanma-Baba Eğitimi-Anova Testi.....	49
Tablo 4. 30: Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi.....	49
Tablo 4. 30 (Devamı): Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi.....	50
Tablo 4. 31: Güvenli Bağlanma-Anne Eğitim-ANOVA Testi.....	50
Tablo 4. 32: Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi.....	50
Tablo 4. 32 (Devamı): Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi.....	51
Tablo 4. 33: Güvenli Bağlanma-Aile Gelir-ANOVA Testi.....	51
Tablo 4. 34: Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi.....	52

Tablo 4. 35: Karar Verme, Yaşam Doyumu ve Güvenli Bağlanma Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Analizi.....	52
Tablo 4. 36: Güvenli Bağlanma ve Karar Vermenin Yaşam Doyumuna Etkisi.....	53
Tablo 4. 37: Regresyon Katsayısı.....	54

ÖZET

ERGENLİKTE BAĞLANMA YAŞAM DOYUMU VE KARAR VERME DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Bu araştırmanın amacı ergenlikte bağlanma yaşam doyumu ve karar verme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Ergenlik döneminde verilen kararlar ve yapılan seçimler, ergenin psikolojik sağlığı, akademik kariyeri gibi pek çok faktör açısından önemlidir. Bu anlamda ergenlik döneminde sağlıklı kararlar alabilmede ve problemleri etkili bir biçimde çözebilmede ergenlerde güvenli bağlanmanın ergenlik dönemindeki bireyler üzerinde olumlu etkilere sahip olması beklenmektedir. Eğer birey bu dönemde etkili kararlar verebilirse kendini iyi hissederek yaşamından duyduğu doyum artabilmektedir.

Bu çalışmada ergenlikte bağlanma, yaşam doyumu ve karar verme düzeyleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Bu amaçla İstanbul'daki 1 okulun 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11.sınıf öğrenciler arasından tesadüfi olarak seçilen 522 öğrenciye karar verme becerisi değerlendirme ölçeği, çocuklar için yaşam doyumu ölçeği ve Kerns güvenli bağlama ölçekleri uygulanmıştır. Veriler SPSS 22 programına girilerek değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonucunda; güvenli bağlanma ve karar verme yaşam doyumu arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Yaşam doyumu ile güvenli bağlanma arasında pozitif yönlü çok yüksek düzeyde ilişki tespit edilmiştir ($r=,993$; $p<0,01$). Yaşam doyumu arttıkça güvenli bağlanma da artmaktadır. Bağımlı karar verme ile yaşam doyumu arasında negatif yönlü çok zayıf seviyede ilişki saptanmıştır ($r=-,124$, $p<0,01$). Bağımlı karar verme arttıkça yaşam doyumu azalmaktadır. Bağımlı karar verme ile güvenli bağlanma arasında negatif yönlü çok zayıf seviyede ilişki bulunmuştur ($r=-,132$, $p<0,01$). Bağımlı karar verme arttıkça güvenli bağlanma azalmaktadır. İsteklerini göz önüne alarak karar verme ile yaşam doyumu arasında pozitif yönlü çok zayıf seviyede ilişki tespit edilmiştir ($r=,124$; $p<0,01$). İsteklerini göz önüne alarak karar verme arttıkça yaşam doyumu da artmaktadır. Güvenli bağlanma ve karar verme yaşam doyumunu %2,9 oranında yordamaktadır.

Anahtar kelimeler: *Ergenlik, bağlanma, yaşam, doyum, karar verme, ilişki*

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN ATTACHMENT, LIFE SATISFACTION AND DECISION-MAKING LEVELS IN ADOLESCENCE

The aim of this study is to examine the relationship between attachment life satisfaction and decision-making levels in adolescence. The decisions and choices made during adolescence are important in terms of many factors such as the psychological health of the adolescent and his academic career. In this sense, it is expected that secure attachment in adolescents will have positive effects on individuals in adolescence in making healthy decisions and solving problems effectively. If the individual can make effective decisions during this period, he can feel better and increase his life satisfaction.

In this study, the relationship between attachment, life satisfaction and decision-making levels in adolescence was investigated. For this purpose, decision making skill assessment scale, life satisfaction scale for children and Kerns secure attachment scales were applied to 522 students randomly selected among 5th, 6th, 7th, 8th, 9th, 10th and 11th grade students of 1 school in Istanbul. The data were evaluated by entering the SPSS 22 program. As a result of the research; A positive and significant relationship was found between secure attachment and decision-making life satisfaction. A very high positive correlation was found between life satisfaction and secure attachment ($r=.993$; $p<0.01$). As life satisfaction increases, secure attachment also increases. A very weak negative correlation was found between dependent decision making and life satisfaction ($r=-.124$, $p<0.01$). As dependent decision making increases, life satisfaction decreases. A very weak negative correlation was found between dependent decision making and secure attachment ($r=-.132$, $p<0.01$). As the dependent decision making increases, secure attachment decreases. A very weak positive correlation was found between making decisions based on their wishes and life satisfaction ($r=.124$; $p<0.01$). As the decision-making increases, taking into account their wishes, life satisfaction also increases. Secure attachment and decision making predict life satisfaction by %2.9.

Keywords: *Adolescence, attachment, life, satisfaction, decision making, relationship*

1. GİRİŞ

Ergenlik, psikolojik gelişimde önemli bir aşamadır, çünkü fiziksel ve duygusal gelişim sürecini tetikleyen psikososyal gelişimin gerçekleştiği ergenlik aşamasıdır. Belirlenen niyetlerin, görevlerin ve değerlerin birleşimi kimliğin yeniden inşasını gerçekleştirir. Bunun ergenlik çağında şekillendiği bildirilmektedir (Yavuzer, 2014). Ergen kimlik oluşması süreçlerinin hızlı bilişsel gelişimiyle ilgili olarak ergenlerin dürtüsel ihtiyaçları olacak, duygusal gerginlik artacak, Oidipus öncesi ve Oidipus çatışmaları yoğunlaşacak, ilgilenilen cinsiyet ile ilişkiyi geliştirecek, kariyer yönünü belirleyecektir. Kişiselleştirme süreci ve diğer nedenlerden dolayı bazı zorluklar ve çatışmalar yaşarlar (Derman, 2008). Kimlik bunalımı normal bir gelişim sürecidir. Hızlı bir gelişim sürecini dengelemede problemler ve güçlükler vardır. Bunu düşündüğünüzde insanlar bu süreçte çeşitli yön ve biçimlerde sorunlarla karşı karşıya kalırlar. Bu, 16-17 yaşından başlayarak ve 20 yaşının ilk yarısına kadar devam eden bir süreçtir. Fiziksel gelişimde ergenlik önemli bedensel değişikliklere neden olmaktadır; fiziksel gelişim genellikle 5 aşamaya ayrılır. Bu aşamalar kızların memesinin gelişimi, kasık kıllarının büyümesi, büyüme hızı ve menarş, erkeklerde ise genital gelişim, kasık kılları ve büyüme hızına bağlıdır. Erkekler ve kızlar hemen hemen aynıdır (Gander ve Gardiner, 2015). Bu dönemde kızlar 10.8 yaşında, erkekler 11.8 yaşında başlar ve ortalama 4 yıl sürer. Kızların erken ve erken dönemlerde büyüme atağı yaşadığı bir dönemdir. Erkekler ve kızlar arasındaki fark daha belirgindir. Bu kişi kişiselleşmesini tamamlamıştır ve duygusal olarak ebeveynlerinden bağımsızdır. Her iki cinsiyetin çalışmasıyla yeni bir olgun ilişkiye hazırdır ve gelişim ve olgunluk süreci sadece beden merkezli değildir.. Bu dönemde öz kimlik ve kimlik gelişecektir. Kimlik, kişilik, sosyal ve profesyonel unsurların bileşimi ile belirlenir.

Ergenlerin bilişsel gelişimi, kendileriyle, başkalarıyla olan ilişkileriyle, toplum ve dünya hakkındaki görüşleri ile yakından ilişkilidir (Davaji vd, 2010). Ergenler ergenliğe girdiklerinde anne babaları ile aile ilişkileri zayıflamakta, akranlarına bağlanma örüntüleri gelişmektedir. Yaşlarına yönelik sosyal ve

romantik ilişkileri güçlenmektedir. Ebeveynlerle kurulan bağlanmanın stili erken ergenliğe geçiş çağında hala güçlü olsa da, ergenliğin sonunda bağımsızlık daha önemli hale gelir. Bu etki, çocuğun doğumuyla birlikte azalmaktadır (Allen, 2008). Gençlerin romantik insanlarıyla geliştirdikleri yakınlık daha da önemlidir. Ebeveyn-çocuk ilişkisi zayıflamakla birlikte, bu ilişki gençler için hala çok önemlidir. Açık bağlılığı olan kişiler, ergenlik döneminde sosyal ve romantik ilişkiler geliştirmezler (Hazan ve Shaver, 1996).

Aşırı güven, insanların karar verirken yaptığı yaygın bir hatadır. Kişiler aşırı güven yüzünden bilgilerini, becerilerini ve yargılarını abartabilirler. Bunun nedeni, insanların çoğu zaman çok az bildiklerinin farkına varmamalarıdır; aşka bir sebep ise, bilginin yanlış güvenilmeyen bir yerden geldiğini fark etmemeleridir. Özellikle gençken, abartılı güven nedeniyle karar vermede sıklıkla hata yapılmaktadır (Bee ve Boyd, 2009). Yaşlandıkça deneyimle birlikte, aşırı güvenin yerini daha temkinli kararlar almaktadır. Yaş ilerledikçe bilişsel gelişim azalmaya başlar ve bu durum kişiden kişiye değişir. İşlenmesi gereken bilgi miktarının artması ve becerilerin zayıflaması yetişkinlerin karar vermesini zorlaştırmaktadır (Finucane vd., 2005). Ergenlik çağında insanlar, yaşam döngüsünde daha sonra uygulanabilecek bilgi ve becerileri biriktirmektedir. İnsanlar, yetişkinlikte edindikleri bu bilgileri, önümüzdeki birkaç yıl içinde elde etmek istedikleri başarıya ve kariyere ulaşmak için nasıl kullanacaklarını anlamaya çalışmaktadır. Orta yaştan sonra, insanlar sosyal lider rolünü üstlenmeye başladıklarında, önemsiz görülen eylemlere zaman harcamak istememektedir ve artık eskisi gibi yeni bilgi almak için aynı motivasyona sahip değildir. Ergenler ve yetişkinler arasındaki farklı karar verme tarzları, yaşlarına bağlı şekilde bilişsel kabiliyetlerini farklı nedenlerle kullanmalarına bağlanabilir (Çolakkadıoğlu ve Güçray, 2012).

Yaşam doyumu, hayatın belirli alanları ve alanlarından ziyade yaşamın her alanında mutluluk ve motivasyon, samimiyet, huzur ve mutluluk biçimindeki sağlığı içerir. Hayattaki beklentilerine ve arzularına göre yaşayan insanlar içsel bütünlüklerini elde edeceklerdir. Bu insanlar yaşam kalitesi ve artan iç tatminle birlikte yaşamdan daha memnun olacaklardır (Altay ve Avcı, 2009). Yaşam tatminini bileşenleri; bedensel sağlık uyumluluk, zihinsel sağlık, çevresiyle kurduğu ilişkinin kalitesi ve kişinin sosyoekonomik halidir. Bağımsız hayatını sürdürme yeteneği, sosyal ilişkiler ve üretkenlik gibi değişkenler yaşam doyumunun nesnel boyutlarını

teşkil etmektedir. Yaşam doyumu insanın hayatta mutluluğunu ve psikolojisini etkilemesi açısından önem taşımaktadır. Yaşamdan zevk alabilen insanlar hayatlarında daha mutlu olmaktadır ve bu durum da ruh ve beden sağlığına olumlu olarak yansımaktadır.

Ergenlik döneminde verilen kararlar ve yapılan seçimler, ergenin psikolojik sağlığı, akademik kariyeri, akranları ve ailesi tarafından kabulü açısından yaşamı boyunca önem taşıdığı belirtilmektedir (Albert ve Steinberg, 2011; Galotti, 2001; Klaczynski vd., 2001; Kuhn, 2009). Bu anlamda ergenlik döneminde sağlıklı kararlar alabilmenin ve problemleri etkili bir biçimde çözebilmenin; ergenlik dönemindeki bireyler üzerinde olumlu etkilere sahip olması beklenmektedir. Eğer birey bu dönemde etkili kararlar verebilirse kendini iyi hissederek yaşamından duyduğu doyum artabilmekte, fakat diğer yandan doğru ve etkili kararlar alamazsa kendini kötü hissederek hayatını istemediği şekilde yaşayabilmesi söz konusu olmaktadır. Yapılan araştırmalarda da problem çözmenin (Myers, 1992; Witmer ve Sweeney, 1992) ve sağlıklı kararlar verebilmenin (Cenkseven-Öder, 2012; Deniz, 2006) bireyin psikolojik iyi oluşu üzerinde olumlu katkıları olduğu görülmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Ergenlik, erinliğin biyolojik değişimleriyle başlayan ve bireyin toplumda istikrarlı, bağımsız bir rol aldığı zaman biten yaşam dönemi olarak tanımlanmaktadır. Bu dönemde, alınan kararlarda yetişkinlerden giderek daha bağımsız hale gelen ergen karar verirken akranlarını daha fazla dikkate almakta ve onlardan etkilenmektedir. Bu dönemde alınan riskli kararların ciddi sonuçları olabilmektedir. Bu dönemde en yaygın ölüm nedenlerinden olan intiharlar, tehlikeli sürüş denemeleri ve alkol ve uyuşturucu kullanımı riskli kararların sonucu olup bireyin yaşamı üzerinde büyük etkileri olabilmektedir (Blakemore ve Robbins, 2012).

Bu araştırma konusunun amacına uygun olarak hipotezler aşağıdadır:

H₁: Ergenlerde bağlanma stilleri demografik değişkenlere göre farklılaşmaktadır.

H₂: Ergenlerde karar verme düzeyi demografik değişkenlere göre farklılaşmaktadır.

H₃: Ergenlerde yaşam doyumu demografik değişkenlere göre farklılaşmaktadır.

H₄: Ergenlerde bağlanma ile yaşam doyumu arasında ilişki bulunmaktadır.

H₅: Ergenlerde bağlanma ile karar verme düzeyi arasında ilişki bulunmaktadır.

H₆: Ergenlerde bağlanma ile karar verme düzeyi yaşam doyumunu etkilemektedir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Ergenlik, mesleki anlamda, sosyal ilişkilerde, akademik anlamda problem çözme ve karar verme davranışlarını içeren bir süreç olarak ifade edilmektedir (Albert ve Steinberg, 2011; Reyna vd., 2011). Bireyin bu alanlarda vermiş olduğu kararlar gelecek yaşamlarını etkilemesi bakımından hayati öneme sahip olduğu görülmektedir. Bu dönemde vermiş olduğu kararlar ile ergen bir bakıma hayatını oluşturarak kendisini geliştirebilmekte ya da kısıtlayabilmektedir (Çolakkadıoğlu ve Güçray, 2007). Üniversite seçimi, bazı bağımlılık davranışlarına dahil olma, akran seçimi gibi kararlar bireyin bütün hayatını ilgilendiren ve ergenlik döneminde verilen kararlardan bazılarıdır.

Türkiye'deki literatür incelendiğinde ergenlerle karar verme becerileri, bağlanma ve yaşama doyumu ile ilgili yapılan araştırmaların sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Yapılan literatür taramasında, ergenlerle karar verme becerileri, bağlanma ve yaşama doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi konusunda herhangi bir araştırma yapılmadığı görülmüş ve bu alandaki eksikliği gidermek amacıyla bu çalışmanın yapılmasına karar verilmiştir.

1.3. Varsayımlar

Araştırmaya katılan ergenlerin gerçek algılarını yansıtabilecek şekilde samimi cevaplar verdikleri varsayılmaktadır.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma 2020-2021 öğretim döneminde İstanbul ilindeki bir okulda öğrenim gören 522 öğrencinin verdiği cevaplarla sınırlıdır. Araştırmanın pandemi dönemine denk gelmesi de veri toplama açısından sınırlılığını oluşturmaktadır.

1.5. Tanımlar

Ergenlik: Vücutta meydana gelen hızlı büyüme, olgunlaşma ve gelişme dönemin özelliği olmakla birlikte bireyin, çocukluktan çıkıp yetişkinliğe geçiş devresidir (Kulaksızoğlu, 1989).

Bağlanma: Bireyin hissettiği yoğun duygular karşısında bir figürle yakınlaşmak için duyduğu şiddetli istektir (Bowlby, 2012).

Karar verme: Farklı olay ve gelişmeler sırasında mevcut seçeneklerin tanımlanması, değerlendirilmesi ve seçenekler arasından ilgi, istek, beceri ve hedefe en uygun olan seçeneğin tercih edilmesidir (Harris, 1998).

2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

2.1. Ergenlik Dönemi

Latince kökenli olan ve dilimizde ergenlik olarak adlandırılan ergenlik, biyolojik, sosyal ve psikolojik gelişimin daha hızlı şekilde olması için önemli bir aşamadır. Bu, risk alma isteğine, akran sayısının artmasına ve karakteristik davranışların değişmesine bağlı olan çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemidir (Spear, 2013). Ergenlik çağında hormonların dinamik değişiklikler ve gelişimi, fiziksel gelişim görülür. Erkek ve dişi cinsiyet hormonları devreye girer. Cinsel özelliklerin ortaya çıkması ergenlik olarak tanımlanır ve salgılanan seks hormonlarının etkisiyle ergenlerin davranışlarında değişimler görülür (Aydın, 2019). Ergenlik döneminde önemli fizyolojik değişiklikler görülmektedir. Fiziksel gelişim genellikle beş aşamada kontrol edilir. Bu aşamalar, meme gelişimi, kasık kıllarının büyümesi, kızların büyüme hızı ve menarşına ve cinsel organların, kasık kıllarının ve erkeklerin büyümesine bağlıdır. Kızlar bu dönemde adet görmeye başlarlar (Gander, Gardiner, 2015). Bu, erkeklerin ve kızların farklı olduğu zamandır. Ergenliğin sonraki aşamalarında genç kişiselleşmesini tamamlamış, duygusal olarak ebeveynlerinden ve diğer yetişkinlerden bağımsızdır ve işiyle yeni, olgun bir ilişki kurmaya hazırdır. Fiziksel ve genital gelişimle ilgili büyük içsel duygusal ve gelişimsel sorunlarla karşı karşıya kalan ergenler, cinsiyet rolleriyle ve kimlikleriyle ilgili veriler aracılığıyla sorumluluklarını dengelemeye çalışırlar. Bu dönemde kişinin kimlik algısı gelişecektir. Kimlik duygusu, bireysel cinsel, sosyal ve mesleki unsurların bir araya getirilmesiyle üretilir.

Ergenlik, psikolojik gelişimde önemli bir aşamadır, çünkü fiziksel ve duygusal gelişim sürecini tetikleyen psikososyal gelişimin gerçekleştiği ergenlik aşamasıdır. Belirlenen niyetlerin, görevlerin ve değerlerin birleşimi kimliğin yeniden inşasını gerçekleştirir. Bunun ergenlik çağında kristalleştiği bildirilmektedir (Karabekiroğlu, 2014). Ergen kimlik oluşması süreçlerinin hızlı bilişsel gelişimiyle

ilgili olarak ergenlerin dürtüsel ihtiyaçları olacak, duygusal gerginlik artacak, oidipus öncesi ve oidipus çatışmaları yoğunlaşacak, ilgilenilen cinsiyet ile ilişkiyi geliştirecek, kariyer yönünü belirleyecek ve anne-baba ayrı olacaktır. Kişiselleştirme süreci ve diğer nedenlerden dolayı bazı zorluklar ve çatışmalar yaşarlar (Derman, 2008). Kimlik bunalımı normal bir gelişim sürecidir. Hızlı bir gelişim sürecini dengelemede problemler ve güçlükler vardır. Bunu düşündüğünüzde insanlar bu süreçte çeşitli yön ve biçimlerde sorunlarla karşı karşıya kalırlar. Bu, 16-17 yaşından başlayarak 20 yaşının ilk yarısına kadar devam eden bir süreçtir Bu dönemde kızlar 10.8 yaşında, erkekler 11.8 yaşında başlar ve ortalama 4 yıl sürer. Kızların erken ve erken dönemlerde büyüme atağı yaşadığı bir dönemdir (Gander ve Gardiner, 2015).

2.1.1.Ergenlik kuramları

Ergenlik ile ilgili kuramlar Aşağıda ergenlik kuramları ayrı ayrı ele alınmıştır.

2.1.1.1. Biyolojik kuram

Hall (1904) ergenlik üzerine sistematik bir çalışma başlattı. Hall, çevreyle ilgili faktörlerin gelişim üzerinde çok az etkisi olduğunu ve kontrolün biyolojik etkenlerin etkisinde bulunduğunu buldu (Gochitan, 2002). Hall, Darwin'in etkisi altında, Darwin'in bir bütün olarak evrim görüşüne baktı. Hall, ergenliği insanın barbarlıktan uygarlığa geçmesi şeklinde tanımlasa da, kişinin kültürel manada kendini bulduğu bir çağ olarak belirtmektedir (Kulaksızoğlu, 2004). Bu, bireyselleştirilmiş bilincin gelişimi için bir baskı ve fırtınalar dönemi olarak yorumlansa da, üzerinde yapılan vurgu bir yeniden doğma çağı şeklinde açıklanabilir. Ergenlikte bireyi çatışmalar, gerginlik ve gerilim içine düşebilir, ancak bu deneyim onun tekrar inşa edilmesini sağlar (Taşçı, 2013).

2.1.1.2. Psikoanalitik kuram

Psikanalitik teori, ergen gelişimini iyi bir şekilde anlamak için davranışların psikolojik temelini en derin bölümünü keşfetmenin gerekli olduğuna inanır. Çocukluk deneyimi, yetişkin psikolojisinde de önem arz eden bir kriterdir. Sigmund Freud psikanalitik yaklaşımına göre Freud (1953), kişinin 6 yıl boyunca onunla etkileşim halindeyken, hayatı süresince pozitif ya da negatif davranışı kazanabileceğine inanarak, kişinin samimi sosyal çevresiyle ilgilenir. Freud (1953)'a göre cinsel evre 11-13 yaşlarında başlar ve erken yetişkinliğe dek sürer. Ergenlik döneminde, hormonların etkisi altında, insanlar cinsel dürtüler başta olmak üzere

çeşitli güçlü ve gergin dürtüler yaşayacaklar ve bir aşk partneri bularak cinsel dürtülerini gerçekleştirmek istemektedir (Santrock, 2012). Freud'a göre, insanlar cinsel arzuyla belirtilen hayat enerjisiyle doğarlar. Cinsel istek, farklı yaşlarda vücudun farklı bölgelerinde yoğunlaşır. Ergenliğin son gelişme evresi genital evredir (Geçtan, 2012). Bazı insanlar ergenlerin aile içinde işbirliği ve eşitlik konusunda bağımsız olabileceğine inanmaktadır (Parman, 2017). Psikanalitik teoride başarılı kimlik gelişimi birinci öncelik olarak kabul edilir ve ergenlik ikinci öncelik olarak görülür. Freud, cinsel psikolojik çatışmanın gelişimini tanımlamıştır. Freud, çocukların cinsel psikolojisinin gelişiminin ağızdan anüse, anüsten genital bölgeye doğru olduğuna inanır (Kulaksızoğlu, 2004). Cinsel psikolojik gelişimin beş aşamasının bu şekilde sınıflandırıldığına inanır. Bazıları bu bölgenin insanların ondan kurtulmak için dikkat ettiği bir yer olduğunu düşünür (Burger, 2006). Ergenlerin yaşadığı uyumsuzluğu azaltmak için çeşitli savunma mekanizmaları kullanılmaktadır. Bazıları bunların yer değiştirme, dejenerasyon, geri tepme gibi savunma mekanizmaları olduğunu düşünmektedir (Dolgin, 2014).

2.1.1.3. Ericson'un psiko-sosyal kuramı

Erickson (1968) psikososyal gelişimin 8 aşaması önerdi. Her aşama, bir kişinin karar vermesini gerektiren karmaşıklık şeklinde kendini gösterir. Başarılı karar verme aşamasında her seviye bir evvelki seviyede inşa edilmelidir. Psikososyal gelişme aşaması, zıt yönlerde pozitif ve negatif kutuplarda tanımlanmaktadır. Erickson'a (1968) göre, gençler bu süre zarfında "Ben kimim?" diye algılar ve tanımlarlar. Bu, sağlıklı bir kimlik meydana getirme ve sorulara cevap bulmaya çalışmanın karışıklığından uzaklaşma gayretidir. Kimileri bu kaostan kurtulmak için gençlerin bu çağda diğer insanlarla etkileşiminin önemli olduğunu düşünmektedir. Bazı insanlar kimliğin oluşturulma sürecinin, gençler için önemli ve rol model olan bireylerin davranışlarını inceleyerek gerçekleştiğine ve böylece gençlerin başarılı bir kimlik geliştirme safhasına katkıda bulunduğuna inanmaktadır. Bazı insanlar sağlıklı kişilikler oluşturan gençlerin bu süreci problemsiz atlatacağına inanırlar. Ergenlikten sonraki kişilik, düşüncenin olgunluğu ile açıklanabilir. Zihin olgunlaştıkça, ergenler bir kişinin davranışları hakkında düşünme yeteneğini geliştirir. Kişi bilişsel, bedensel ve sosyal çevrelerin onları yetişkin rollerine yönlendirdiğini fark eder ve kimlik aramaya başlar. (Tincher, 2006). Erickson'a göre insan gelişimi, 8 aşama dahil olmak üzere psikososyal aşamalardan oluşur. Erickson, insanların gelişim davranışlarının

arkasındaki ana motivasyonun iletişim kurma arzusu olduğuna inanıyor. Değişimin ömür boyu süreceğine ve kimlik edinmenin ergenlik dönemiyle kısıtlı olmadığına işaret eder (Geçtan, 2002). Eriksson, kişinin ergenlik çağında kim olduğuna ve nerede geçireceğine dair kararını verdiği süreyi kimlikteki karmaşa olarak tanımlamaktadır. Bazıları şehir seçerken pozitif bir kimlik yaşayacağını, sağlıklı bir rol seçerken kimlik karmaşıklığı yaşayacağını söylemektedir. Bazı insanlar, gençlerin dünyayı anlamlandırmak için tecrübelerini seferber ettiğini, kararlar aldığını ve yeni çevresel ihtiyaçlara uyum sağladığını düşünmektedir (Ahiolu Lindberg, 2011). İdeal yaşam şartları hakkında yorum yapmak için daha soyut düşünebilirler, olasılık hesaplarında geleceklerini düşünmeye başlarlar ve sistematik sorunla baş etme yetenekleri gelişim varsayımlarına ve tümevarım ve tündengelim stratejilerine göre hareket edebilirler. Vygotsky'nin sosyokültürel bilişsel kuramına göre, bilişsel gelişim kültürel ve sosyal gelişimden etkilenir, onun ifadesiyle bilişsel becerileri sağlamanın koşullarının sosyal gelişimi garanti ettiği gösterilmektedir (Ergün ve Özsüer, 2006). Dil, hafıza ve mantık gibi yöntemleri içerse de, bunun nedeni ergenlerin akranları ile etkileşiminin kalitesi ne kadar yüksekse gelişim kalitesi de o kadar yüksek olmasıdır (Öncü, 2018). Wolffolk (1993) insan düşüncesinin bilgi işleme, bilgi algılama, bilgi kodlama, bilgi depolama ve sunma anlamına geldiğini ve bilgi belleğinin kişisel düşünmeyi gösteren bilgi işleme becerileri olarak tezahür ettiğini vurgulamıştır.

2.1.1.4. Sosyal bilişsel ve davranışçı öğrenme kuramları

Skinner'ın işlemsel koşullanma teorisi, davranışların neticelerinin davranışların oluşması olasılığına bazı değişikliklere yol açacağını ve davranışın sonundaki ödülün, davranışın tekrarlanma olasılığını artıracak ileri sürmektedir. Skinner'a göre cezanın davranışın tekrar edilme olasılığını azalttığını, örneğin insanların kendi deneyimlerinden öğrendiğini, utangaçlık hisseden bir kişinin çevresindeki kişileri değiştirerek sosyal olarak aktif bir insan olabileceğini belirtmektedir. Skinner'a göre duygu ve düşünceleri değil, gelişimsel tutumları incelemek önemlidir (Santrock, 2014). Bandura'nın sosyal gelişim teorisi, sosyal öğrenme teorisinin bilişsel sürecine dayanmaktadır. Bandura'ya göre, gençlerin iş yeteneği algısı, bilişsel süreçteki öz-yeterlik kavramları tarafından belirlenir; beklentiler, istenen davranışların gerçekleşme olasılığı artacaktır. Bunun insanların

algısını etkili bir şekilde artıran bir deneyim olduğu söylenmektedir (Bayhan ve Işıtan, 2010).

2.1.2. Ergenlik döneminde gelişim

Ergenlik "hormonal değişiklikler" şeklinde ifade edilse de bazı araştırmacılar bu tanımın ergenlik için yeterli olmadığını düşünmektedir. Üzerinde durulması gereken, ergenliğin fizyolojik, psikolojik, bilişsel ve sosyo-psikolojik değişimlerin etkileşiminden ortaya çıktığıdır (Çelen, 2007). Rice'a (1997) göre gelişme çok boyutludur. Kişiliğin gelişmesi, fiziksel, duygusal, ruhsal ve sosyal gelişim olarak dört boyutlu karmaşık bir süreç olarak görülmektedir. Her boyut, gelişimin belirli bir yönünü vurgular. Ancak bu ölçümler arasında ters bir ilişki vardır. Her boyutun birbirine bağımlı olabileceği vurgulanmıştır. Ergenlikte bedensel gelişime, çocukluk ile yetişkinliğin arasındaki bir dönemi kapsar. Bazı kişiler cinsiyet farklılıklarının beden yapısında gelişimle birlikte belirginleştiğini öne sürmektedir (Yavuzer, 2005).

2.1.2.1. Bedensel ve cinsel gelişim

Bazı kişiler ergenliğin çocukluktan yetişkinliğe geçişin gerçekleştiği dönem olduğunu düşünse de hormonların etkisiyle ilk klinik belirtiler 10 yaşında kızlarda ve 12 yaşında erkek çocuklarda görülür. Bazı insanlar cinsiyet farklılıklarının vücudun genel yapısında meydana geldiğini düşünür. İç organ büyümesi gözlemlenmesine rağmen ergenlik çağında farklılıklar gözlenir. Bazı insanlar, daha sonra olgunlaşanlar için, olgunluğa ulaştıklarında bu durumun geç ergenlik dönemine kadar devam edeceğini düşünmektedir. Bu süreçte erkek çocuklar boy ve kilo olarak kızlara yetişmekte ve bazı kişiler aşırı orantılı olmayan vücut büyümesinin kendiliğinden düzeltileceğine ve vücuttaki büyümenin yetişkinlik seviyelerine ulaşacağına inanmaktadır (Poyraz, 2010). Bu çağda ergenlerin bedensel imajının oluşmaya başladığı belirtilmelidir. Toplum, aile ve akranlar gibi sosyal faktörler ideal boy belirleyicileridir ve gençler için belirlenen standartlar olarak kabul edilmektedir. Ergenlerin ideal vücut şeklini etkileyen diğer faktörler, medyanın önerdiği boy veya gençlerin beğendiği ünlülerin boyu olarak kabul edilmektedir (Bayhan ve Artan, 2007).

2.1.2.2. Bilişsel-duygusal gelişim

Piaget, süreksizliğin savunucusu olan bir evre teorisyeni şeklinde bilinir. Evre teorisyenleri, gelişimde kademeli bir süreç olmadığına ve zamanla insanlar arasında farklılıkların ortaya çıkacağına inanırlar. Uyumsuz modeller krizlere yol açabilir. Piaget'e göre biliş, çevreye uyum sağlamak demektir. Becerilerin özümsemesi ve uyarlanması doğuştan gelen iki şeydir. Bazı insanlar bu eğilimlerin Piaget'nin modeli kavramıyla açıklanması gerektiğine inanmaktadır. Davranışın ve zihniyetin devamlılığı olarak tanımlamıştır. Kişinin var olan bir modele uyum sağlaması ve daha önce karşılaşmadığı bir durumla karşı karşıya kalmasına bu davranışa asimilasyon denir. Adaptasyon, yeni çözümleri (varsa) değiştirme veya geliştirme sürecidir. Piaget ayrıca kişisel organizasyonun kalitesinden de bahsetmiştir. Bazı insanlar bilişsel gelişimin dört aşamada tamamlandığına ve olgunlaştığına inanır. Bazı insanlar bir evrenin uzun veya kısa olabileceğini düşünür ve bu kişiden kişiye değişir. Piaget, sahnenin başından ve sonundan bahsetmedi. Erken gelişmiş ve genç denilen cerrahinin somut ve soyut evrelerinin aynı olduğuna inanırlar. Ergenliğin sonunda, bir kişi soyut bir operasyon aşamasının özelliklerini kazanır. Bazı insanlar, çocukluk ya da ergenlik döneminin sonuna kadar geçen bu dönemde insanların belirli bir dönemin özelliklerini ayırt edebileceğine inanırlar. Bu aşamada, kişi onunla başa çıkma yeteneğini kazanmıştır. Bazıları insanların gruplandırılabilmesini ve sınıflandırılabilmesini düşünse de, diğerleri nesnelere arasındaki güçlü ilişkileri bildiklerini düşünmektedir. Nesnelere arasındaki sabit ilişkiyi ve ayrıca farklı parçalar arasındaki ilişkiyi bildiğine inanır (Chelen, 2007). Bu, yoğunluk ve düzensizlikteki artışla açıklanmaktadır. Aşk, utanç, korku, rahatsızlık ve heyecan (aile, akranlar, okul vb.) gibi duygu durum dalgalanmaları kişisel zeka ve kabule göre değişir (Koch, 2004).

2.1.2.3. Psiko-sosyal gelişim

Bu süre zarfında gençler hızlı bir sosyalizasyon safhasından geçerler. Sosyalleşme yaşamda sürekli var olan bir durum olmasına rağmen çocukluktan ergenliğe geçişle birlikte duygu, hisler, davranış, kişilerarası ilişkiler ve sosyalleşme araçları bedensel ve psikolojik değişimler geçirmeye devam edecektir. Duygusal canlanma hızlıca kötüleşen kişilerarası ilişkiler, etkilenmeye yatkınlık, sosyal farklılaşmalar, ilgi alanları ve rollerde değişimler olacaktır (Kulaksızoğlu, 2014).

Gençler sosyalleşme çağında geleneksel değerlerle hareket ederken, post modern kültürle ergenlerin sosyalleşmesinde bazı değişiklikler meydana gelmiştir. Örneğin, ergenler medya araçlarını kolayca toplumda yaşananlara dikkat çekmede kullanabilirler. Bu bir sosyalleşme yoludur. Duygularınız, düşünceleriniz, tutumlarınız, davranışlarınız, eylemlerinizi, amaç ve beklentilerinizi; gencin kişiliğinin temel yapısına, gencin ruhsal ve toplumsal niteliklerine ve gencin içinde bulunduğu ortamın toplumsal, kültürel ve iktisadi özelliklerine bağlıdır. (Aydın, 2005). İlk anne-bebek ilişkisi hamilelikten sonra başlar, bebek büyüdükçe bu ilişki daha da sürer. Ergenler özerklik için mücadele ederken ve para harcarken, ergenlik çağında çocukların sosyalleşmesi farklı boyutlar sunar. Erickson 'un psikososyal gelişme teorisinin safhalarından biri olan "Kimlik ve Karma Roller", 12-18 yaş arası gençlik dönemine denk gelir. Ergenlikle ilgili en büyük problem sürekli değişen ve gelişen dünyada gençlerin sıklıkla kendilerine, ailene ve arkadaşlarına "Ben kimim?" diye sormalarıdır. Bu nedenle, stres ve kaygı hissedeceklerdir. Ergenlik duygusal olarak streslidir, bu da toplumu değiştirir. İlişkilerin değişmesine neden olur. Gençlerin yaşlıları tehlikeli davranışlar sergileyen bir grupsa, o zaman gençler de aynı davranışları sergileyebilir. Grup içinde hayatta kalabilmek ve gruba değerlerini kanıtlamak için tehlikeli davranışlarda bulunabilir. Ergenler bu çağda yaşadıkları hissel ve bedensel değişimler nedeniyle kendileri ve çevreleriyle çatışmalar yaşayacaklardır (Gander ve Gardiner, 2004). Öğretmenler ve ebeveynler, gençlerin duygusal ve bedensel değişimlerin neden olduğu sorunları çözmeye yardımcı olabilir. Gençlere sevgi ve saygıyla davranılmalıdır. Gençler anlaşılacak için çok gayret sarf etmelidir. (Karabekiroğlu, 2014). Çocukların gelişiminde çevresinde uygun rol modellerinin bulunması etkilidir. Gençler kimlik problemini doğru çözerlerse üst derecede benlik saygısı ve benlik saygısı ile mutlu bir yaşam yaşayabileceklerdir. Aksi takdirde, rol konusunda kafa karışıklığı olacaktır. Rol karmaşasından kaynaklanan problemler sonraki aşamalarda da devam edecektir. Kişi için kriz durumu oluşturan sorunlar, çözülmesine dek sürecektir (Kulaksızoğlu, 2014). Anneler, babalar ve çocuklar arasındaki samimiyetle, güven ve sevgiyle dolu ilişkiler, insanların ruh sağlığını olumlu yönde etkiler. İnsanların toplumdaki uyumlu ve doğru davranışları, tutarlı değerlerin neticesidir. Toplumun değerlerine uygun ve çevre tarafından pekiştirilen davranışları sosyal gelişimin devamını temin eder. Ergen arkadaşlığının sosyalleşme üzerinde büyük etkisi vardır. Ergenler olumlu arkadaşlıklar kurabildiklerinde kişilikleri, toplumsal ve duyuşsal yetenekleri

gelişecek ve topluma uyumlu olacak biçimde yaşayabileceklerdir (Yavuzer vd., 2013).

2.2. Bağlanma Kavramı

2.2.1. Bağlanma tanımı

Bağlanma kuramına göre bağlanmanın niteliği, kişinin çevreye ve kendisine karşı tutum ve davranışlarının temelini oluşturmaktadır. Çocuk, anne veya bakıcı arasındaki ilişkideki yetersizlik ve problemler bağlanmayı olumsuz etkileyebilir ve bağlanma yeterlidir ve herhangi bir soruna yol açmaz. İlişkilerin bağlanma üzerinde olumlu bir etkisi vardır. Ergenlik ve yetişkinlik döneminde ortaya çıkan psikopatolojik durumların kaynağıdır. Bağlanma yaşamın ilk birkaç yılında ortaya çıksa da, daha sonraki sosyal ilişkiler üzerinde olumlu veya olumsuz bir etkisi olmaya devam eder (Warren ve ark. 1997). Bağlanma hamilelik sırasında ve çocuk ile anne veya bakıcı arasında başlar. Çocuğun yaşadığı çatışma, temas ve rahatlama, anne veya bakıcı ile çocuk aralarında güvene dayanan bir etkileşimin oluştuğunu göstermektedir (Ainsworth, 1979).

2.2.2. Bağlanma teorisi

John Bowlby (1951), "Kırk Dört Hırsız Çocuk: Kişilikleri ve Yaşamları" başlıklı makalesinde, araştırmasına dahil olan kişilerin erken çocukluk döneminde bir annenin engeline sahip kişiler olduğuna dikkat çekmiştir. Bowlby çalışmaları, Dünya Sağlık Örgütü'nün bir raporunda da yer almıştır. Bowlby, araştırmasında annelerinden mahrum kalan bebeklerin artan fiziksel ve zihinsel hastalık riskine sahip olduğundan da bahsetmiştir. Bağlanma İnsan yapısının bir bileşeni şeklinde belirli insanlarla duygusal manada yakınlık kurmayla ilgilidir (Hazan ve Shaver 1994). Esas olarak erken çocukluk çağına oluşsa da etkileri hayat boyunca sürecektir. Bu nedenle bağlanma teorisi yalnızca bebeklerde ve küçük çocuklarda geçerli değil, bunun yanında gençler ve yetişkinlerde de geçerlidir ve belirli davranış kalıplarını tanımlar (Crittenden, 1995).

2.2.3. Bağlanma stilleri

Bağlanma stilleri ergenlerde insanlar hakkında nasıl hissettiklerine ve başkalarının onları nasıl değerlendirdiğine dair çıkarımlarını ortaya koyan bir

düşünme biçimi geliştirmiştir. Benlik saygısından destek aramaya ve kendi kaderini tayin etmeye, yetişkinlerle ilişkilerden riske yönelik tutumlara kadar bağlanma stilleri etkili olmaktadır. Korkan ve kaçınan bağlanma stiline sahip insanlar kendilerini ve başkalarını olumsuz, güvenlik bağlanan kişiler kendilerini ve başkalarını olumlu insanlar olarak görürler. Kendilerini ve başkalarını olumlu olarak gören insanlar, yüksek derecede benlik saygısı ifade ederler. Kişinin kendisi ve başkaları hakkında olumsuz bir bakış açısı, kişinin kendisine ve etrafındaki insanlara çok az değer verdiği anlamına gelir (Davaji, 2008). Valizadeh ve Nikamal, (2010) bağlanma örüntüleri bağlanma türünün hoş olmayan durumlarla başa çıkmaya da yardımcı olabileceğine işaret eder. Sorunlarını başkalarından yardım isteyerek çözmelidirler. Güvenli bağlanan kişilerde güçlü bir öz-yeterlik arzusu, stresi kontrol etmek için güçlü bir mücadele ve başkalarına güven vardır. Sakıncan kişilerde stresli durumlarda şikayetlerle başa çıkmakta zorlandıkları görülmektedir. Korku ve kararsızlık yaşayan kişilerin olumsuzluklar karşısında kararsız kaldıkları, kötü düşüncelerini ve anılarını hatırladıkları, pasif yöntemlerle mücadele ettikleri tespit edilmiştir (Warren, 2009).

2.2.4. Ergenlikte bağlanma

Ergenlerin bilişsel gelişimi, kendileriyle, başkalarıyla olan ilişkileriyle, toplum ve dünya hakkındaki görüşleri ile yakından ilişkilidir (Davaji vd, 2010). Ergenler ergenliğe girdiklerinde anne babaları ile aile ilişkileri zayıflamakta, akranlarına bağlanma örüntüleri gelişmektedir. Yaşıtlarına yönelik sosyal ve romantik ilişkileri güçlenmektedir. Ebeveynlerle kurulan bağlanmanın stili erken ergenliğe geçiş çağında hala güçlü olsa da, ergenliğin sonunda bağımsızlık daha önemli hale gelir. Bu etki, çocuğun doğumuyla birlikte azalmaktadır Allen, (2008). Gençlerin romantik insanlarıyla geliştirdikleri yakınlık daha da önemlidir. Ebeveyn-çocuk ilişkisi zayıflamakla birlikte, bu ilişki gençler için hala çok önemlidir. Açık bağlılığı olan kişiler, ergenlik döneminde sosyal ve romantik ilişkiler geliştirmezler (Hazan ve Shaver, 1996). Gözlemlere göre, bu etkinliklere daha fazla zaman ayırmayı, bu etkinliklere katılmayı, duygularını daha iyi kontrol etmeyi ve başarılı bir şekilde arkadaş seçmeyi ummaktadırlar. Buna karşılık, kaygılı, kararsız ya da çekingen ergenler bu dönemde ebeveynleriyle problemler yaşarlar, duyguların kontrolünü sağlama becerilerinden yoksundurlar ve yanlış arkadaşları seçebilirler. Suç işleme olasılıkları daha yüksektir ve anti-sosyal davranışlar daha yaygındır.

Kendisi hakkında olumsuz düşünceler ve başkaları hakkında güvenilmez varsayımlar, ergenlerin depresif davranışlarının merkezinde yer alır. Yaşamın ilk birkaç yılında bakıcı ile bebek arasında gelişen duygusal ilişki, çocukluğun bağlanma örüntüsünü şekillendirmiştir. Çocuklukta oluşan bağlanma yaklaşımı, insanların gençlik ve yetişkinlikte kurdukları toplumsal ve romantik ilişkilerinde önemli bir etkiye sahiptir. Eğitim erken çocukluk dönemindeki insanların bağlanma stili, anne veya çocuğa bakan kişi arasındaki ilişkiden öğrendikleri ile şekillenir. Ergenlik döneminde ebeveyn-çocuk ilişkisinde bazı bireysel farklılıklar görülür. (Keating, 1990). Bu iki uç arasında anne-babaya bağlılığını devam ettiren fakat başkasına olan bağlılığa büyük önem yükleyen bir kısım vardır ve çoğu bu gruba aittir. Birçok insan için ebeveynlerine bağlılık yetişkinliğe kadar sürer ve davranışlarına birçok yönden etkisi olur (Bowlby, 1969). Çocukluk ve yetişkinlikteki bağlanma, aile haricindeki bireylere, gruplara ve topluluklara onlardan daha fazla işaret etme eğilimindedir. Aile, okullar, öğrenme grupları, dini veya siyasi gruplar, belirli insanlar için ikincil bakıcı ve belirli insanlar için birincil bakıcılar olarak hareket edebilir. Olumlu ve anlamlı akran ilişkileri kurmak ile ergenliğin en önemli gelişimsel zorluklarından birisi olan bağlanma davranışının aralarında güçlü bir kolektif durum vardır. Akran ilişkileri kişinin kendini gergin hissettiği yıllarda, özellikle ergenlik çağında başlayarak ilerleyen dönemlerde de devam eder (Ainsworth, 1989).

2.3. Karar Verme Kavramı

2.3.1. Karar verme tanımı

Sözlükteki açıklamadan, bir eylem ya da sorun göz önüne alındığında en az iki seçenek arasındaki nihai yargıya karar denildiği görülmektedir (Akalin vd., 2011). Kararın verilmesi safhasında düşünmenin ve problem çözmenin yoğun olarak kullanıldığı kabul edilir ve birçok psikolojik çalışma, duygu ve motivasyon işlevlerinin bu konuda önemli bir rol oynadığını bulmuştur (Avşaroğlu ve Üre, 2007). İnsanlar karar verirken duygusal tecrübelerine dayalı olarak bilişsel yargılarda bulunurlar (Lerner vd., 2015). Çocuklukta kimliğin haricinde gelişen benlik, zihinde gerçeklikle temasa geçen ve kişi ile dış dünya arasında bir iletişim kaynağı durumuna gelen tek alandır (Feist ve Feist, 2006). İnsanlar genellikle yapmak zorunda oldukları seçimlerin neticelerini fark etmezler. Bu alandaki uzmanlar, karar verme sürecini, ilki hızlıca ve sezgisel manada otomatik karar verme (genellikle Sistem 1 olarak

adlandırılır) olmak üzere iki farklı türe ayırır. İkincisi, daha yavaşça, analitik şekilde kontrol edilen bir karardır (genellikle Sistem 2 olarak anılır). (Saaty, 2008).

2.3.2. Karar verme stratejileri

Karar Verme Stratejisi Bilgi toplama ile ilgili karar vermede önemli bir kavramdır. Karar verme aşamasında belirli algoritmaların kullanılmasıyla karşılaştırıldığında, sezgisel algoritmaların kullanılması, sorunların çözülmesine hızlı ve etkili bir şekilde sonuç alınmasına yardımcı olabilir (Karşlı, 2015). İnsan karar stratejilerinin büyük kısmı sezgisel niteliklidir. Bu sebeple genelde karar buluşsal yöntemleri olarak adlandırılırlar (Köksal ve Gazioğlu, 2007). Karar verme sürecinde kararın önemine, risk düzeyine, duygusal durumuna ve diğer özelliklerine bakılmaksızın insanların kendi stratejileri ve karar verme tarzları vardır. Karar verme tarzı bir karara yanıt vermenin yaygın bir yoludur. Karar verme tarzları kişilikle ilgili özellik değil, belirli kararlara belli bir biçimde yanıt verebilme alışkanlığına dayanan bir eğilimdir (Güçray, 2001). Ergenlerde karar verme davranışlarının öz saygı ve problem çözme becerileri algısı ile ilişkilidir. Bu durum diğer koşullar ne olursa olsun, sürekli bireysel farklılıkların tutarlı karar verme yöntemlerine yol açtığını göstermektedir. Scott ve Bruce (1995), davranışla ilgili karar verme tarzlarını sınıflandırmışlardır.

2.3.2.1. Rasyonel karar verme

Genel olarak konuşursak, rasyonellik, bir kişinin hedeflere ulaşmak için gösterdiği bir dizi mantıklı davranış örüntüsüdür (Dean ve Sharfman, 1993). Bireysel karar verme mekanizmalarının karışıklığı ve insan doğası, alışkanlıklar, duygular ve değerler gibi pek çok değişik faktörden etkilenmektedir. İnsanın rasyonel karar verme davranışının sorunsuz ilerlemesini tehdit eder. Bu nedenle, bazı karar teorisyenleri, rasyonel düşünmenin karar vermeye uygulanmasında bağlamsal olarak duyarlı ve bilgilendirici şekilde olması gerektiğine inanmaktadır. Karar verme, bir kişinin en kötüsünden kaçınması ve en uygun fayda ve faydalara yol açan kararlar alması anlamına gelir. İstenilen neticeye bağlı olarak, duygusal veya ideal seçeneklerin aralarından seçimde bulunulabilir (Ardila vd., 2020).

2.3.2.2. Çekingen karar verme

İçe dönükler, kendisi hakkında derinlemesine düşünen ve iç çatışmalarıyla ilgilenen kişilerdir. Bu insanlar güvensizdir, anti-sosyaldır ve nesnelere ve kişilere karşı utangaçtır (Öztürk ve Uluşahin, 2015). Öğrenme duygusu, anne babanın ağır bir şekilde cezalandırılan davranışlarıyla çatışır, bir süper ego oluşturur ve güçlü bir suçluluk duygusuna yol açar. Bu durumda inisiyatif, ceza endişesi ve suçlulukla sınırlı kalır ve yaygın bir patoloji olan utangaçlığa yol açar. Bu birkaç yılı yaşayan insanlar, toplumda negatif görülmekten korkar, utangaç, aşırı dikkatli ve her zaman başkasının kendileri hakkında ne düşündüğüyle ilgili endişelenir (Remenova ve Jankelova, 2019). Yaşadıkları korkular nedeniyle el sıkışma ve kızarıklık gibi biyolojik reaksiyonları tetiklerler. Yanlış karar verme korkusuyla sosyal ortamlara girmekten kaçınıp ve yalnızlığı isteyebilirler. Utangaç kişilik tipi açıkça aşağılık kompleksine sahiptir, eleştirilere karşı aşırı duyarlıdır ve tanınmaya ihtiyaç duyar (Ward, 2016).

2.3.2.3. Anlık - kendiliğinden karar verme

Bir seçimin diğer seçimlerden farklı olarak sürekli süreci nedeniyle, insanların verdiği kararlar otomatik, daha hızlı veya daha yavaş olabilir (Svenson, 1996). Ancak, çözüm görevi çok zor olabilir. Bu durumda, kararı verenlerin detayları ve karışık ilişkileri dikkate alma olasılığı daha azdır ve bilişle ilgili görevleri basitleştirmek ve ani kararlar almak için hızlı muhakeme buluşsal yöntemlerini kullanmayı seçebilirler (Girard vd., 2016). Çevre, daha basit yargılama stratejilerinin kullanımını teşvik eder. Zaman noksanlığı duygusu, sorunu ve sorunun çözümünü etkiler. Bu, soruna yakından bakmayı engeller. Genel olarak, zaman baskısı altında olan insanların davranışları, düşünceleri ve kararları eskisi ile aynıdır. İnsanlar spontane kalıp yargıların etkili olduğunu düşünebilirler Belirli hallerde önceki deneyimler, yeni fakat tanınan durumlara tatbik edildiğinde verimlilik ve etkinliği artıracaktır (Uzonwanne, 2014). Bu durumlar, işi bitirdiği için zaman sıkıntısı çeken ve kararını vermek zorunda kalanlar için güçlükler yaratır ve bu halin önemli anlamda yeni olduğunu kabul etmeden durumun nüansları ortadan kalkar. Hızlıdır, az çaba gerektirir, keyfi kontrol içermez ve Sistem1 olarak adlandırılır; çaba gerektiren, karmaşık hesaplamalar gerektiren ve zihinsel emek gerektiren yapıya Sistem2 denir. Sistem1'in yetersiz olduğunun belirlenmesi gerekiyorsa Sistem2 dahil edilir ve karar verilir (Allwood ve Selart, 2001).

2.3.2.4. Sezgisel karar verme

Bir probleme içselleştirilmiş davranışlarla müdahale edebilmek için, sezgimiz, bir problemin ne zaman var olduğunu, rasyonel bir analiz onun var olduğunu göstermeden önce anlamamıza yardımcı olabilmektedir. Belirsizliğin yüksek olduğu durumlarda çok sayıda bilginin bulunduğu ortamda seçimde bulunmada sezgisel kararlar daha uygundur (Scott ve Bruce, 1995). Düşünmek karar verme aşamasının bir ögesi olarak mantıklı karar almada sezgilerden daha az hataya sebep olabilmekte ve izole edilmiş verileri geçmiş tecrübelerle birleştirir. Gerçekler sınırlı olduğunda ve ileriye giden yol net olmadığında, daha önce sezgiler sayesinde keşfedilmemiş bir yol bulunmaktadır. Tüm iyi argümanlarla birkaç olası alternatif arasından sezgisel olarak seçim yapmak hızlı karar vermede etkilidir (Kahneman, 2011).

2.3.2.5. Bağımlı karar verme

Bebeklerin oral çağda hayatını sürdürebilmek için oral şekilde besini aldığı ve emme eyleminden haz aldığı bilinmektedir. Bu çağda bebekler bakımını üstlenen bakıcısına karşı bağımlılık hissetmekte içgüdüsel olarak tatmin sağlamaktadır. Bu dönemde bebeğin bakımını üstlene kişi bebeğin sevgiyle bağlandığı kişidir. Bebekler bu evrede bakımını üstlenen bireyle kurulan ilişki sayesinde çevresine karşı güven, bağlanma gibi duygular geliştirir (Freud, 1963). Çocukların dış dünyayla temasa geçtiği çağlarda bazı ailelerde çocukların keşif gayretleri ödüllendirilmeyip sınırlandırmalar getirilmektedir. Küçük yaşlarda çevresindekilere sorular sorarak dünyayı öğrenmek isteyen çocukların bu öğrenme isteği kısıtlanmaktadır ve ebeveyne bağımlı bir şekilde çocuk yetiştirilmektedir. Çocuklukta özgürlük, girişkenlik gibi özelliklerin desteklenmediği ailelerin çocuklarında ergenlik döneminde ve bağımlı kişiliğin meydana geldiği görülmektedir (Öztürk & Uluşahin, 2015). Alıcı yönelimli, kişilerde istenilen bütün şeylerin kaynaklarının dışarıda olduğu inancı vardır ve bunu dışardan sağlamak istemektedir. Başkasının ona ilgi göstermesi ve sevmek birey için büyük önem taşır ve o ilgi gösteren kişiye doğrudan bağlanmaktadır. Çok az bir gayrette bulunmak yerine gereksinimi olduğu bilgileri sağlayacak birini ararlar. Yardım olmadan bir şeyi başaramayacağına inanırlar. kişisel konularda karar vermede zorlanırlar ve yakın gördükleri kişilerin yardımını isterler.

2.3.3. Ergenlikte karar verme

Aşırı güven, insanların karar verirken yaptığı yaygın bir hatadır. Kişiler aşırı güven yüzünden bilgilerini, becerilerini ve yargılarını abartabilirler. Bunun nedeni, insanların çoğu zaman çok az bildiklerinin farkına varmamalarıdır; aşka bir sebep ise, bilginin yanlış güvenilmeyen bir yerden geldiğini fark etmemeleridir. Özellikle gençken, abartılı güven nedeniyle karar vermede sıklıkla hata yapılmaktadır (Bee ve Boyd, 2009). Yaşlandıkça deneyimle birlikte, aşırı güvenin yerini daha temkinli kararlar almaktadır. Yaş ilerledikçe bilişsel gelişim azalmaya başlar ve bu durum kişiden kişiye değişir. İşlenmesi gereken bilgi miktarının artması ve becerilerin zayıflaması yetişkinlerin karar vermesini zorlaştırmaktadır (Finucane vd., 2005). Ergenlik çağında insanlar, yaşam döngüsünde daha sonra uygulanabilecek bilgi ve becerileri biriktirmektedir. İnsanlar, yetişkinlikte edindikleri bu bilgileri, önümüzdeki birkaç yıl içinde elde etmek istedikleri başarıya ve kariyere ulaşmak için nasıl kullanacaklarını anlamaya çalışmaktadır. Orta yaştan sonra, insanlar sosyal lider rolünü üstlenmeye başladıklarında, önemsiz görülen eylemlere zaman harcamak istememektedir ve artık eskisi gibi yeni bilgi almak için aynı motivasyona sahip değildir. Ergenler ve yetişkinler arasındaki farklı karar verme tarzları, yaşlarına bağlı şekilde bilişsel kabiliyetlerini farklı nedenlerle kullanmalarına bağlanabilir (Çolakkadıoğlu ve Güçray, 2012).

2.4. Yaşam Doyumu Kavramı

2.4.1. Yaşam doyumunun tanımı

İlk kez Neugarten tarafından kullanılan yaşam doyumunun tanımı pek çok çalışmanın konusudur: yaşam doyumunu kişinin ihtiyaçlarının ve arzularının karşılanmasından beklenen doyum derecesidir. Yaşam doyumunu kavramı, bir kişinin yapmak istediği şeyleri veya elde ettiği başarıları karşılaştırırken nasıl hissettiğidir. Yaşam doyumunu kavramı, beklenen olaylar ile mevcut koşulların karşılaştırılarak varılan sonuçları ifade etmektedir (Özer ve Karabulut, 2003).

Yaşamdan alınan doyum; keyif, motivasyon vb. şeklinde birçok yönden kişinin kendini iyi hissetmesini içermektedir. Yaşamdan alınan doyum yaşamın bazı bölümleri ve parçasından ziyade, yaşamın bütün alanlarında iyi, huzurlu ve mutlu olmayı içermektedir. Beklentilerini ve arzularını hayatıyla uyumlu hale getiren

kişiler manevi huzura erişmekte ve kişilerin doyum düzeyi daha fazla olmaktadır. Kişilerin içsel tatmin algısının yüksek olması hayattaki mutluluğunu da artırmaktadır (Altay ve Avcı 2009).

2.4.2. Yaşam doyumunun önemi

Yaşam doyumunu, yaşamın belirli alanları ve alanlarından ziyade yaşamın her alanında mutluluk ve motivasyon, samimiyet, huzur ve mutluluk biçimindeki sağlığı içerir. Hayattaki beklentilerine ve arzularına göre yaşayan insanlar içsel bütünlüklerini elde edeceklerdir. Bu insanlar yaşam kalitesi ve artan iç tatminle birlikte yaşamdan daha memnun olacaklardır (Altay ve Avcı, 2009). Yaşam tatminini bileşenleri; bedensel sağlık uyumluluk, zihinsel sağlık, çevresiyle kurduğu ilişkinin kalitesi ve kişinin sosyoekonomik halidir. Bağımsız hayatını sürdürme yeteneği, sosyal ilişkiler ve üretkenlik gibi değişkenler yaşam doyumunun nesnel boyutlarını teşkil etmektedir. Yaşam doyumunu insanın hayatta mutluluğunu ve psikolojisini etkilemesi açısından önem taşımaktadır. Yaşamdan zevk alabilen insanlar hayatlarında daha mutlu olmaktadır ve bu durum da ruh ve beden sağlığına olumlu olarak yansımaktadır.

2.4.3. Yaşam doyumunu etkileyen faktörler

Yaşam doyumunda kişinin hayattan aldığı tatmine tepkisi; kişinin kendisi hakkındaki düşüncesi, hayat şekli ve kendisiyle alakalı yargılarıyla tutarlılık sergilemektedir. Kişinin anlık durumunu gösteren öznel iyi oluştaki dar çerçevede bilişsel hali ve duygusal yapısı etkiliyken geniş manada kişinin yaşadığı ülkesinin iktisadi, sosyal durumu, yaşam koşulları etkili olmaktadır (Yetim, 2001). Bir bütün olarak bakıldığında yaşam doyumunu kişinin yaşam kalitesini ne kadar olumlu değerlendirdiğiyle ilişkilidir (Tabuk, 2009).

Yaşam doyumuna etki eden etmenler aşağıdaki gibi sıralanmıştır (Keser,2005; Baykoçak,2002):

Günlük hayatta mutluluğun düzeyi,

- Anlamlı bir yaşam arayışı,
- Hedeflerine uyumluluk sağlama,

- Hayata karşı olumlu tutum,
- Benliğine karşı olumlu değerlendirme.
- Görünüşünden memnuniyet duyma
- Yüksek gelire sahip olup gelecekte kendisini güvende hissedebilmek
- Bedenen ve ruhen sağlıklı olmak,
- Sosyal ilişkilerinin güçlü olması.

Yaş, yaşam doyumunu etkileyen faktörlerden biridir. Araştırmalar, yaşın yaşam doyumunu belirlediğini göstermiştir (Çelik ve Tümekaya, 2012; Ünal ve Şahin, 2013). 40 yaşın üzerindeki kişiler, yaşı genç olanlardan daha yüksek yaşam doyumuna sahiptir. Yaşam doyumunu etkileyen faktörlerden bir tanesi de cinsiyet değişkenidir (Ünal ve Şahin, 2013). Problemi olmayanların, problemlili ve nevrozlu olanlardan daha yüksek yaşam doyumuna sahip oldukları görülmüştür. Problemi olmayan kızların problemsiz erkeklere göre daha yüksek yaşam doyumuna sahip oldukları saptanmıştır.

Yaşamdan alınan doyum ve benlik değişkenlerinin ilişkisini araştıran Dilmaç ile Ekşi (2008) tarafından yapılan çalışma neticesinde doyum düzeyi ile benlik saygı düzeyi arasında olumlu yönde korelasyon olduğu bulunmuştur. Çetinkaya'nın (2004) çalışmasında da; kendilik değeri ile yaşam doyumunun olumlu ve anlamlı ilişkili olduğu bulgulanmıştır. Bireylerin kendilerini olumlu algılama düzeyleri arttıkça yaşam doyumları da artmaktadır.

Anne ve baba eğitim düzeyi yaşam doyumunu üzerinde etkisi olan bir başka etmendir. Ünal ve Şahin (2013)'in araştırma bulgularına göre; ana baba öğrenim düzeyi ile yaşam doyumunu düzeylerinin pozitif ve anlamlı bir ilişki içinde oldukları gösterilmiştir.

Ayrıca aile üyeleri ile öğretmenden algılanan destek düzeyi de algılanan yaşam doyum düzeyini olumlu olarak yordadığı sonucu elde edilmiştir.

Yaşam doyumunu etkileyen etmenlerden bir diğeri aile yapısıdır. Dingiltepe (2009) yapmış olduğu çalışma neticesinde tam aile üyesi olan ergenlerin yaşamdan

alınan doyum düzeylerinin parçalanmış aile üyesi olan ergenlerin yaşamdan alınan doyum düzeylerinden daha yüksek olduğunu bulgulamıştır.

Yaşam doyumunu üzerine etkisi olan bir diğer etmen eğitim düzeyidir. Turgut'un (2010) yürüttüğü çalışmada, hemşirelerin eğitim düzeyinin arttıkça yaşam doyum düzeylerinin de arttığı tespit edilmiştir. Aydın'ın (2010) yaptığı çalışmada ise, eğitim faktörü ile yaşam doyum ölçeği puan ortalaması arasında istatistiksel farklılık belirlenmemiştir.

Anne babanın eğitim düzeyi de yaşam doyumunu etkiler. Ünal ve Şahin'in (2013) araştırma sonuçlarına göre; araştırmalar anne-baba eğitimi ile yaşam doyumunu arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir. Ayrıca aile üyeleri ve öğretmenler tarafından algılanan sosyal destek düzeyinin algılanan yaşam doyumunu olumlu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Dilmaç ve Ekşi (2008) tarafından yapılan bir araştırma, değişken gelir düzeylerinin algılanan memnuniyetin etkili bir yordayıcısı olduğunu bulmuştur. Dilmaç ve Ekşi (2008) tarafından yapılan bir araştırma, yaşam doyumunu ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi araştırmış ve memnuniyet ile benlik saygısı arasında pozitif bir ilişki bulmuştur.

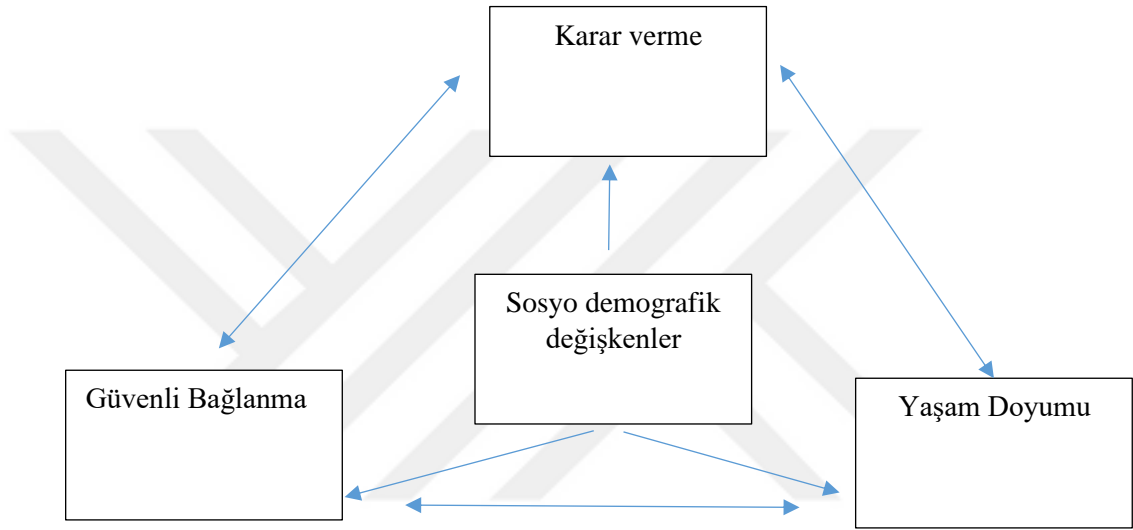
Çetinkaya (2004) benlik saygısı ile yaşam doyumunu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulmuştur. İnsanlar kendileri hakkında daha olumlu hale geldikçe, yaşamdan memnuniyetleri artacaktır.

Yaşam doyumunu etkileyen bir diğer faktör de aile yapısıdır. Dingiltepe (2009) araştırmasının sonucunda, akrabalık ilişkileri güçlü olan gençlerin yaşam doyumlarının, akrabalık ilişkisi zayıf olan gençlere göre daha yüksek olduğunu bulmuştur. Yaşam doyumunu etkileyen faktörlerden biri de eğitim düzeyidir. Turgut (2010) tarafından yapılan bir çalışmada bakım verenlerin eğitim düzeyi yükseldikçe yaşam doyumlarının da arttığı bulunmuştur.

3.YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma modeli aşağıda görülmektedir:

Araştırmada karar verme, güvenli bağlanma ve yaşam doyumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Karar verme, güvenli bağlanma ve yaşam doyumunun sosyo demografik değişkenlere göre farklılaşma durumu araştırılmıştır.

3.2. Evren Örneklem

Bu araştırmanın uygulama kısmında İstanbul'daki 1 okulun 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11.sınıf öğrenciler arasından tesadüfi olarak seçilen 522 kişi araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmaya katılan öğrencilere karar Verme Becerisi Değerlendirme Ölçeği, Çocuklar İçin Yaşam Doyumu Ölçeği ve Kerns Güvenli Bağlama Ölçeği uygulanmıştır.

Veri toplama araçlarına ait bilgiler aşağıdadır:

Karar Verme Becerisi Değerlendirme Ölçeği (KVBDÖ) :

Karakaş Günel (1999)'ce geliştirilen “Karar Verme Becerisi Değerlendirme Ölçeği (KVBDÖ)” kullanılmıştır. Bu ölçekte dört boyut altında on yedi ifade yer almaktadır. İlk boyut “Bağımlı Karar Verme” dir. Bu boyutta altı ifade (1, 2, 3, 4, 5, 6), 2.boyut olan “İsteklerini Göz Önüne Alarak Karar Verme” de 5 ifade (7, 8, 9, 10, 11), 3.boyut olan “Bağımsız Karar Verme” de dört madde (12, 13, 14, 15) ve 4.boyut olan “Yeteneklerine Göre Karar Verme” de 2 madde (16, 17) yer almaktadır. Ölçekte on pozitif (7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15,17) ve 7 negatif (1, 2, 3, 4, 5, 6, 16) ifade bulunmaktadır. Karakaş Günel (1999) tarafından geliştirilen ölçekte faktörlerin Cronbach Alfa değerleri çok yüksek olmamakla birlikte kullanılabilir düzeyde bulunmuştur. Yine Çakmakçı (2009) yapmış olduğu çalışmada ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0.65 bularak bu değerin çok yüksek olmamakla birlikte kullanılabilir düzeyde olduğunu ifade etmiştir.

Çocuklar İçin Yaşam Doyumu Ölçeği

Gaderman, Reichl ve Zumbo (2009) tarafından geliştirilen Çocuklar için Yaşam Doyum Ölçeği (ÇYDÖ)'nin Altay (2018) tarafından Türkçe geçerlilik-güvenilirlik çalışması yapılarak alan yazına kazandırılmıştır. Ölçeğin İngilizce Orijinal formu 5 sorudan oluşan 5’li Likert tipinde tek faktörlü bir yapıdadır. Bu kapsamda ölçek öncelikle 5 kişilik öğretim görevlisinden oluşan bir çeviri grubu tarafından çift kontrol yapılarak tercüme edilmiştir. Ardından yaşları 8 ile 13 arasında değişmekte olan 440 çocuğa uygulama yapılmıştır. Bu katılımcılardan 83’ü ile test retest çalışması yapılmıştır. Doğrulamalı faktör analizinde tek boyutlu modelin iyi uyum verdiği görülmüştür. Ölçekten alınabilecek toplam puan 25’tir. Ölçekteki maddelerin faktör yükleri 0.677 ile 0.783 arasında değişmektedir. Ölçeğin iç tutarlılık güvenirlik katsayısı 0.792 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin madde toplam puan korelasyon katsayılarının 0.569 ile 0.745 arasında değiştiği görülmüştür.

Kerns Güvenli Bağlama Ölçeği (Kern’s Security Scale; KSS)

Kerns Güvenli Bağlanma Ölçeği (KGBÖ). Kerns ve arkadaşları (1996) tarafından geliştirilen ve 15 maddeden oluşan KGBÖ orta çocukluk ve ergenlik öncesi dönemindeki (9-12 yaş) çocuklara uygun olarak geliştirilmiştir. Kerns ve

arkadaşları ilk çalışmalarında (1996) KGBÖ'nün yüksek düzeyde iç tutarlık güvenilirliğine (Cronbach α =.84) ve test tekrar test güvenilirliğine ($r = .74$) sahip olduğunu göstermişlerdir. Kerns ve arkadaşları tarafından yürütülen diğer çalışmalarda da ölçeğin psikometrik özelliklerine ilişkin destekleyici bulgular elde edilmiştir. Sümer (2009) tarafından Türkçe uyarlama çalışmasında ölçeğin hem anne hem de baba formunun yüksek düzeyde iç tutarlığa sahip olduğu bulunmuştur. Ters kodlanan 7 soru bulunmaktadır. Ölçekte 15-60 aralığında puan alınabilmektedir. Yüksek değerler anne babaya karşı güvenli bağlanmanın derecesini gösterir. Cronbach alfa değerleri anne formu için .84 ve baba formu için .88 olarak bulunmuştur.

3.4.Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan veriler SPSS 22 programına girilerek kodlanacaktır. Sosyo demografik soruların tanımlayıcı istatistikleri tablolandırılacaktır. Ölçeklerin normal dağılıma uyup uymadığı test edilecektir. Ölçeklerin sosyo demografik değişkenlere göre farklılaşma durumunu test ederken ölçeklerin normallik testi yapılmıştır.

Ölçeklerin Normallik Testi

Tablo 4. 1: Normallik Testi

	Çarpıklık	Basıklık
Karar verme becerisi ölçeği	.117	1.032
Bağımlı Karar Verme	.267	.060
İsteklerini Göz Önüne Alarak Karar Verme	.060	-.228
Bağımsız Karar Verme	.187	-.346
Yeteneklerine Göre Karar Verme	.141	-1.048
Yaşam Doyumu	-.082	-.893
Güvenli Bağlanma	-.092	-.891

Ölçeklerin genel ve alt boyutlarının çarpıklık ve basıklık değerleri +1.5, -1.5 aralığında olduğundan ölçekler normal dağılıma uymaktadır (Tabachnick ve Fidell, 2013). Bu nedenle araştırmadaki hipotez testlerinde parametrik testler kullanılmıştır.

Ortaokul çocukların bağlanma ile yaşam doyumu ve karar verme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelemesi için Pearson Korelasyon analizinden faydalanılacaktır. Öğrencilerin bağlanma ile yaşam doyumu ve karar verme düzeyleri

arasındaki farklılaşmanın incelenmesi için bağımsız örneklem T testi kullanılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişkiyi araştırmak için Korelasyon analizinden yararlanılmıştır. Değişkenlerin birbiri üzerindeki yordayıcılık gücünü araştırmak için Regresyon analizi yapılmıştır.

4. BULGULAR

4.1. Demografik Dağılımlar

Tablo 4. 2: Yaş Frekans ve Yüzde Dağılımları

Yaş	n	%
10	26	5.0
11	92	17.6
12	97	18.6
13	78	14.9
14	90	17.2
15	61	11.7
16	35	6.7
17	43	8.2
Toplam	522	100.0

Araştırmaya katılanların %5.0'i 10, %17.6'sı 11, %18.6'sı 12, %14.9'u 13, %17.2'si 14, %11.7'si 15, %6.7'si 16, %8.2'si 17 yaşındadır.

Tablo 4. 3: Sınıf Frekans ve Yüzde Dağılımları

Sınıf	n	%
5	90	17.2
6	97	18.6
7	86	16.5
8	104	19.9
9	61	11.7
10	38	7.3
11	46	8.8
Toplam	522	100.0

Araştırmaya katılanların %17.2'si 5., %18.6'sı 6., %16.5'i 7., %19.9'u 8., %7.3'ü 10., %8.8'i 11. sınıf öğrencisidir.

Tablo 4. 4: Baba Eğitim Durumu Frekans ve Yüzde Dağılımları

Baba eğitim durumu	n	%
İlkokul	97	18.6
Ortaokul	78	14.9
Lise	138	26.4
Önlisans	71	13.6
Lisans	102	19.5
Lisansüstü veya Doktora	36	6.9
Toplam	522	100.0

Araştırmaya katılanların babasının eğitim düzeyi incelendiğinde; %18.6'sı ilkokul, %14.9'u ortaokul, %26.4'ü lise, %13.6'sı önlisans, %19.5'i lisans %6.9'u lisansüstü veya doktora mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 4. 5: Anne Eğitim Durumu Frekans ve Yüzde Dağılımları

Anne eğitim durumu	n	%
İlkokul	117	22.4
Ortaokul	86	16.5
Lise	140	26.8
Önlisans	55	10.5
Lisans	97	18.6
Lisansüstü veya Doktora	27	5.2
Toplam	522	100.0

Araştırmaya katılanların annelerinin eğitim düzeyi incelendiğinde; %22.4'ü ilkokul, %16.5'i ortaokul, %26.8'i lise, %10.5'i önlisans, %18.6'sı lisans, %5.2'si lisansüstü veya doktora mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 4. 6: Aile Gelir Durumu Frekans ve Yüzde Dağılımları

Gelir durumu	n	%
Alt	80	15.3
Orta	311	59.6
Yüksek	131	25.1
Toplam	522	100.0

Araştırmaya katılanların ailelerinin gelir durumu incelendiğinde; %15.3'ün alt gelir grubundan, %59.6'sının orta gelir grubundan ve %25.1'nin yüksek gelir grubundan olduğu anlaşılmaktadır.

4.2. Karar Verme Ölçeğinin Demografik Değişkenlere Göre Farklaşmasının İncelenmesi

Tablo 4. 7: Karar verme Ölçeği – Yaş – ANOVA Testi

	Yaş	n	\bar{X}	Ss	F	p
Bağımlı Karar Verme	10	26	13.46	3.57		
	11	92	13.72	3.63		
	12	97	14.24	3.49		
	13	78	13.50	3.39		
	14	90	12.04	2.91		
	15	61	12.33	3.12		
	16	35	12.83	3.05		
	17	43	11.79	3.34		
	Toplam	522	13.10	3.42	5.02	.00*
İsteklerini Göz Önüne Alarak Karar Verme	10	26	12.58	3.10		
	11	92	13.24	3.22		
	12	97	13.10	3.33		
	13	78	13.32	3.42		
	14	90	12.67	3.05		
	15	61	12.31	3.60		
	16	35	13.66	3.26		
	17	43	14.19	3.51		
	Toplam	522	13.09	3.33	1.68	.11
Bağımsız Karar Verme	10	26	10.08	2.48		
	11	92	10.55	2.90		
	12	97	10.75	2.86		
	13	78	9.87	2.71		
	14	90	9.69	2.39		
	15	61	9.95	3.01		
	16	35	10.26	2.81		
	17	43	11.23	3.24		
	Toplam	522	10.28	2.82	2.18	.05
Yeteneklerine Göre Karar Verme	10	26	2.77	1.11		
	11	92	2.82	1.06		
	12	97	2.70	0.99		
	13	78	2.53	0.98		
	14	90	2.27	0.80		
	15	61	2.43	0.85		
	16	35	2.63	0.94		
	17	43	2.58	1.03		
	Toplam	522	2.58	0.97	2.78	.00*
Karar Verme Becerisi Ölçeği	10	26	38.88	5.89		
	11	92	40.33	7.56		
	12	97	40.79	7.55		
	13	78	39.22	6.73		
	14	90	36.67	5.82		
	15	61	37.02	7.62		
	16	35	39.37	7.48		
	17	43	39.79	7.79		
	Toplam	522	39.05	7.23	3.50	.00*

* $p < 0.05$ Kullanılan Test: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Karar verme ölçeği genel ve alt boyutlarının yaşa göre farklılaşma durumunu araştırmak amacıyla yapılan Anova testi sonucunda bağımlı karar verme, yeteneklerine göre karar verme ve karar verme becerisi ölçeği genel boyutları için anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0.05$). Değişkenlerin kendi aralarında anlamlı

farklılığını tespit etmek için Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma testlerinden Scheffe testi kullanılmıştır.

Tablo 4.8: Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi

			\bar{X}	SH	P	
Bağımlı Karar Verme	10	11	-.25	.73	1.00	
		12	-.77	.73	.96	
		13	-.03	.75	1.00	
		14	1.41	.74	.54	
		15	1.13	.77	.83	
		16,00	.63	.86	.99	
		17	1.67	.82	.46	
		11	10	.25	.73	1.00
	11	12	-.51	.48	.96	
		13	.21	.51	1.00	
		14	1.67*	.49	.01	
		15	1.38	.54	.18	
		16	.88	.66	.88	
		17	1.92*	.61	.03	
		12	10	.77	.73	.96
		12	11	.51	.48	.96
	13		.73	.50	.83	
	14		2.19*	.48	.00	
	15		1.90*	.54	.01	
	16		1.40	.65	.38	
	17		2.44*	.60	.00	
	13		10	.03	.75	1.00
	13		11	-.21	.51	1.00
		12	-.73	.50	.83	
		14	1.45	.51	.09	
		15	1.17	.56	.44	
		16	.67	.67	.97	
		17	1.70	.63	.12	
14		10,	-1.41	.74	.54	
14		11	-1.67*	.49	.01	
	12	-2.19*	.48	.00		
	13	-1.45	.51	.09		
	15	-.28	.55	1.00		
	16	-.78	.66	.93		
	17	.25	.61	1.00		
	15	10	-1.13	.77	.83	
	15	11	-1.38	.54	.18	
12		-1.90*	.54	.01		
13		-1.17	.56	.44		
14		.28	.55	1.00		
16		-.50	.70	.99		
17		.53	.66	.99		
16		10	-.63	.86	.99	
16		11	-.88	.66	.88	
	12	-1.40	.65	.38		
	13	-.67	.67	.97		
	14	.78	.66	.93		
	15	.50	.70	.99		
	17	1.03	.75	.87		
	17	10	-1.67	.82	.46	
	17	11	-1.92*	.61	.03	
12		-2.44*	.60	.00		

Tablo 4.8(Devamı): Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi

			\bar{X}	SH	P	
		14	-.25	.61	1.00	
		15	-.53	.66	.99	
		16	-1.03	.75	.87	
Yeteneklerine	Göre	10	11	-.04	.21	1.00
			12	.06	.21	1.00
			13	.24	.21	.95
			14	.50	.21	.27
			15	.34	.22	.79
			16	.14	.24	.99
			17	.18	.23	.99
		11	10	.04	.21	1.00
			12	.11	.13	.99
			13	.28	.14	.51
			14	.54*	.14	.00
			15	.38	.15	.22
			16	.18	.19	.97
			17	.23	.17	.89
		12	10	-.06	.21	1.00
			11	-.11	.13	.99
			13	.17	.14	.93
14	.43*		.14	.04		
15	.27		.15	.65		
16	.07		.18	1.00		
17	.11		.17	.99		
13	10	-.24	.21	.95		
	11	-.28	.14	.51		
	12	-.17	.14	.93		
	14	.25	.14	.66		
	15	.09	.16	.99		
	16	-.10	.19	1.00		
	17	-.05	.18	1.00		
14	10	-.50	.21	.27		
	11	-.54*	.14	.00		
	12	-.43*	.14	.04		
	13	-.25	.14	.66		
	15	-.15	.15	.97		
	16	-.36	.19	.55		
	17	-.31	.17	.64		
15	10	-.34	.22	.79		
	11	-.38	.15	.22		
	12	-.27	.15	.65		
	13	-.09	.16	.99		
	14	.15	.15	.97		
	16	-.20	.20	.97		
	17	-.15	.19	.99		
16	10	-.14	.24	.99		
	11	-.18	.19	.97		
	12	-.07	.18	1.00		
	13	.10	.19	1.00		
	14	.36	.19	.55		
	15	.20	.20	.97		
	17	.04	.21	1.00		
17	10	-.18	.23	.99		
	11	-.23	.17	.89		
	12	-.11	.17	.99		
	13	.05	.18	1.00		
	14	.31	.17	.64		
	15	.15	.19	.99		

Tablo 4.8(Devamı): Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi

			\bar{X}	SH	P
Karar Verme Becerisi Ölçeği	10	16	-.04	.21	1.00
		11	-1.44	1.57	.98
		12	-1.90	1.56	.92
		13	-.33	1.60	1.00
		14	2.21	1.58	.85
		15	1.86	1.66	.95
		16	-.48	1.84	1.00
	11	17	-.90	1.76	1.00
		10	1.44	1.57	.98
		12	-.46	1.03	1.00
		13	1.10	1.09	.97
		14	3.65*	1.05	.01
		15	3.30	1.17	.09
		16	.95	1.41	.99
	12	17	.53	1.31	1.00
		10	1.90	1.56	.92
		11	.46	1.03	1.00
		13	1.57	1.08	.82
		14	4.12*	1.04	.00
		15	3.77*	1.16	.02
		16	1.42	1.40	.97
	13	17	1.00	1.30	.99
		10	.33	1.60	1.00
		11	-1.10	1.09	.97
		12	-1.57	1.08	.82
		14	2.55	1.09	.28
		15	2.20	1.21	.61
		16	-.15	1.44	1.00
14	17	-.57	1.35	1.00	
	10	-2.21	1.58	.85	
	11	-3.65*	1.05	.01	
	12	-4.12*	1.04	.00	
	13	-2.55	1.09	.28	
	15	-.34	1.17	1.00	
	16	-2.70	1.41	.54	
15	17	-3.12	1.31	.25	
	10	-1.86	1.66	.95	
	11	-3.30	1.17	.09	
	12	-3.77*	1.16	.02	
	13	-2.20	1.21	.61	
	14	.34	1.17	1.00	
	16	-2.35	1.50	.77	
16	17	-2.77	1.41	.51	
	10	.48	1.84	1.00	
	11	-.95	1.41	.99	
	12	-1.42	1.40	.97	
	13	.15	1.44	1.00	
	14	2.70	1.41	.54	
	15	2.35	1.50	.77	
17	17	-.41	1.61	1.00	
	10	.90	1.76	1.00	
	11	-.53	1.31	1.00	
	12	-1.00	1.30	.99	
	13	.57	1.35	1.00	
	14	3.12	1.31	.25	
	15	2.77	1.41	.51	

* $p<0.05$ Kullanılan Test: Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi

11 yaşındakilerle 14, 17 yaş ve 12 yaşındakilerle 14, 15, 16, 17 yaşların bağımlı karar verme puanları arasında anlamlı farklılık saptamıştır ($p<0.05$). 12 yaşındakilerin bağımlı karar verme puanı diğerlerinden yüksektir. 14 yaşındakilerle 12 ve 12 yaşındakilerin yeteneklerine göre karar verme puanları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0.05$). 11 yaşındakilerin yeteneklerine göre karar verme puanları diğerlerinden yüksektir. 14 yaşındakilerle 11 ve 12, 12 yaşındakilerle 15 yaşındakilerin karar verme becerisi genel puanları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0.05$). 11 yaşındakilerin karar verme becerisi genel puanları diğerlerinden yüksektir.

Tablo 4. 8: Karar verme Ölçeği – Sınıf – ANOVA Testi

	Sınıf	n	\bar{X}	Ss	F	p
Bağımlı Karar Verme	5	90	13.31	3.32	5.22	.00*
	6	97	14.45	3.70		
	7	86	13.54	3.51		
	8	104	12.48	3.01		
	9	61	12.31	3.18		
	10	38	12.39	3.23		
	11	46	12.02	3.17		
	Toplam	522	13.09	3.41		
İsteklerini Göz Önüne Alarak Karar Verme	5	90	13.10	2.95	1.78	.10
	6	97	13.19	2.86		
	7	86	13.24	4.04		
	8	104	12.52	3.18		
	9	61	12.50	3.38		
	10	38	13.76	3.29		
	11	46	14.06	3.52		
	Toplam	522	13.09	3.32		
Bağımsız Karar Verme	5	90	10.46	2.75	2.59	.01*
	6	97	10.62	2.54		
	7	86	10.04	3.10		
	8	104	9.82	2.54		
	9	61	9.83	2.98		
	10	38	10.00	2.78		
	11	46	11.47	3.07		
	Toplam	522	10.28	2.82		
Yeteneklerine Göre Karar Verme	5	90	2.76	1.08	3.08	.00*
	6	97	2.77	.918		
	7	86	2.58	1.02		
	8	104	2.31	.88		
	9	61	2.36	.87		
	10	38	2.57	.88		
	11	46	2.65	1.01		
	Toplam	522	2.57	.97		
Karar Verme Becerisi	5	90	39.64	6.07	3.70	.00*
	6	97	41.05	7.22		
	7	86	39.41	8.44		
	8	104	37.15	6.24		

9	61	37.01	7.47
10	38	38.73	7.29
11	46	40.21	7.28
Toplam	522	39.04	7.22

* $p < 0.05$ Kullanılan Test: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Karar verme ölçeği genel ve alt boyutlarının sınıfa göre farklılaşma durumunu araştırmak amacıyla yapılan Anova testi sonucunda isteklerini göz önüne alarak karar verme boyutu dışındaki tüm boyutları için anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0.05$). Değişkenlerin kendi aralarında anlamlı farklılığını tespit etmek için Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma testlerinden Scheffe testi kullanılmıştır.

Tablo 4. 9: Post Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi

		\bar{X}	SH	p	
Bağımlı Karar Verme	5	6	-1.14	.48	.22
		7	-.23	.50	.99
		8	.83	.48	.59
		9	.99	.55	.54
		10	.91	.64	.79
	6	11	1.28	.60	.33
		5	1.14	.48	.22
		7	.90	.49	.52
		8	1.97*	.47	.00
		9	2.14*	.54	.00
		10	2.05*	.63	.02
7	11	2.43*	.59	.00	
	5	.23	.50	.99	
	6	-.90	.49	.52	
	8	1.06	.48	.30	
	9	1.23	.55	.29	
	10	1.15	.64	.56	
8	11	1.52	.60	.16	
	5	-.83	.48	.59	
	6	-1.97*	.47	.00	
	7	-1.06	.48	.30	
	9	.16	.53	1.00	
	10	.08	.63	1.00	
9	11	.45	.59	.98	
	5	-.99	.55	.54	
	6	-2.14*	.54	.00	
	7	-1.23	.55	.29	
	8	-.16	.53	1.00	
	10	-.08	.68	1.00	
10	11	.28	.65	.99	
	5	-.91	.64	.79	
	6	-2.05*	.63	.02	
	7	-1.15	.64	.56	
	8	-.08	.63	1.00	
	9	.08	.68	1.00	
11	11	.37	.73	.99	
	5	-1.28	.60	.33	
	6	-2.43*	.59	.00	
	7	-1.52	.60	.16	
	8	-.45	.59	.98	

		9	-.28	.65	.99
		10	-.37	.73	.99
Bağımsız Karar Verme	5	6	-.16	.40	1.00
		7	.42	.42	.95
		8	.63	.40	.69

Tablo 4. 10(Devamı): Post Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi

			\bar{X}	SH	p	\bar{X}
		9	.63	.46	.46	.82
		10	.46	.54	.54	.97
		11	-1.01	.50	.50	.41
	6	5	.16	.40	.40	1.00
		7	.58	.41	.41	.79
		8	.80	.39	.39	.39
		9	.79	.45	.45	.59
		10	.62	.53	.53	.90
		11	-.84	.50	.50	.61
	7	5	-.42	.42	.42	.95
		6	-.58	.41	.41	.79
		8	.21	.40	.40	.99
		9	.21	.46	.46	.99
		10	.04	.54	.54	1.00
		11	-1.43	.51	.51	.07
	8	5	-.63	.40	.40	.69
		6	-.80	.39	.39	.39
		7	-.21	.40	.40	.99
		9	-.00	.45	.45	1.00
		10	-.17	.53	.53	1.00
		11	-1.65*	.49	.49	.01
	9	5	-.63	.46	.46	.82
		6	-.79	.45	.45	.59
		7	-.21	.46	.46	.99
		8	.00	.45	.45	1.00
		10	-.16	.57	.57	1.00
		11	-1.64*	.54	.54	.04
	10	5	-.46	.54	.54	.97
		6	-.62	.53	.53	.90
		7	-.04	.54	.54	1.00
		8	.17	.53	.53	1.00
		9	.16	.57	.57	1.00
		11	-1.47	.61	.61	.19
	11	5	1.01	.50	.50	.41
		6	.84	.50	.50	.61
		7	1.43	.51	.51	.07
		8	1.65*	.49	.49	.01
		9	1.64*	.54	.54	.04
		10	1.47	.61	.61	.19
Yeteneklerine Göre Karar Verme	5	6	-.00	.14	.14	1.00
		7	.18	.14	.14	.86
		8	.44*	.13	.13	.02
		9	.40	.15	.15	.14
		10	.18	.18	.18	.95
		11	.11	.17	.17	.99
	6	5	.00	.14	.14	1.00
		7	.19	.14	.14	.83
		8	.45*	.13	.13	.01
		9	.41	.15	.15	.12
		10	.19	.18	.18	.94
		11	.12	.17	.17	.99
	7	5	-.18	.14	.14	.86
		6	-.19	.14	.14	.83

8	.26	.14	.49
9	.22	.16	.81
10	.00	.18	1.00

Tablo 4. 11(Devamı): Post Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi

		\bar{X}	SH	p	\bar{X}
		11	-.07	.17	1.00
8		5	-.44*	.13	.02
		6	-.45*	.13	.01
		7	-.26	.14	.49
		9	-.04	.15	1.00
		10	-.26	.18	.78
		11	-.33	.17	.43
9		5	-.40	.15	.14
		6	-.41	.15	.12
		7	-.22	.16	.81
		8	.04	.15	1.00
		10	-.21	.19	.92
		11	-.29	.18	.71
10		5	-.18	.18	.95
		6	-.19	.18	.94
		7	-.00	.18	1.00
		8	.26	.18	.78
		9	.21	.19	.92
		11	-.07	.21	1.00
11		5	-.11	.17	.99
		6	-.12	.17	.99
		7	.07	.17	1.00
		8	.33	.17	.437
		9	.29	.18	.713
		10	.07	.21	1.00
Karar Verme Becerisi Ölçeği	5	6	-1.40	1.04	.82
		7	.22	1.07	1.00
		8	2.49	1.02	.18
		9	2.62	1.18	.28
		10	.90	1.37	.99
		11	-.57	1.28	.99
6		5	1.40	1.04	.82
		7	1.63	1.05	.71
		8	3.89*	1.00	.00
		9	4.03*	1.16	.01
		10	2.31	1.36	.61
		11	.83	1.27	.99
7		5	-.22	1.07	1.00
		6	-1.63	1.05	.71
		8	2.26	1.03	.30
		9	2.40	1.19	.40
		10	.68	1.38	.99
		11	-.79	1.29	.99
8		5	-2.49	1.02	.18
		6	-3.89*	1.00	.00
		7	-2.26	1.03	.30
		9	.13	1.14	1.00
		10	-1.58	1.34	.90
		11	-3.06	1.26	.18
9		5	-2.62	1.18	.28
		6	-4.03*	1.16	.01
		7	-2.40	1.19	.40
		8	-.13	1.14	1.00
		10	-1.72	1.47	.90

	11	-3.20	1.38	.24
10	5	-.90	1.37	.99

Tablo 4. 12(Devamı): Post Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi

		\bar{X}	SH	p	\bar{X}
	6	-2.31	1.36		.61
	7	-.68	1.38		.99
	8	1.58	1.34		.90
	9	1.72	1.47		.90
	11	-1.48	1.56		.96
11	5	.57	1.28		.99
	6	-.83	1.27		.99
	7	.79	1.29		.99
	8	3.06	1.26		.18
	9	3.20	1.38		.24
	10	1.48	1.56		.96

* $p < 0.05$

6. sınıflarla 8, 9, 10, 11. sınıfların bağımlı karar verme puanları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. 6.sınıfların bağımlı karar verme puan ortalaması diğerlerinden daha yüksektir. 11. sınıflarla 8. ve 9. sınıfların bağımsız karar verme puanları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p < 0.05$). 11.sınıfların bağımsız karar verme puan ortalaması diğerlerinden daha yüksektir. 8. sınıflarla 5 ve 6.sınıfların yeteneklerine göre karar verme beceri puanları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0.05$). 6.sınıfların yeteneklerine göre karar verme beceri puan ortalamaları diğerlerinden daha yüksektir. 6.sınıflarla 8 ve 9. sınıfların karar verme becerisi puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0.05$). 6.sınıfların karar verme becerisi puan ortalamaları diğerlerinden daha yüksektir.

Tablo 4. 13: Karar verme Ölçeği – Baba Eğitimi – ANOVA Testi

		n	\bar{X}	Ss	F	p
Bağımlı Karar Verme	İlkokul	97	13.45	3.91		
	Ortaokul	78	13.37	3.77		
	Lise	138	13.06	3.29		
	Önlisans	71	13.77	2.72	3.20	.00*
	Lisans	102	12.79	2.96		
	Lisansüstü	36	11.25	3.60		
	Toplam	522	13.10	3.42		
İsteklerini Göz Önüne Alarak Karar Verme	İlkokul	97	12.93	3.94		
	Ortaokul	78	13.53	3.21		
	Lise	138	13.56	2.96		
	Önlisans	71	12.23	2.63	2.70	.02*
	Lisans	102	12.61	3.26		
	Lisansüstü	36	13.89	4.06		
	Toplam	522	13.09	3.33		
Bağımsız Karar Verme	İlkokul	97	9.96	2.98		
	Ortaokul	78	10.79	2.66		
	Lise	138	10.33	2.72	0.98	.42
	Önlisans	71	9.96	2.54		

Lisans	102	10.31	2.80
Lisansüstü	36	10.42	3.64

Tablo 4. 14(Devamı): Karar Verme Ölçeği – Baba Eğitimi – ANOVA Testi

		n	\bar{X}	Ss	F	p
Yeteneklerine Göre Karar Verme	Toplam	522	10.28	2.82		
	İlkokul	97	2.53	1.02		
	Ortaokul	78	2.55	0.88		
	Lise	138	2.66	1.02		
	Önlisans	71	2.51	0.98	0.39	.84
	Lisans	102	2.61	0.89		
Karar Verme Becerisi	Toplam	522	2.58	0.97		
	İlkokul	97	38.87	8.65		
	Ortaokul	78	40.24	7.84		
	Lise	138	39.60	6.05		
	Önlisans	71	38.46	5.87	1.03	.39
	Lisans	102	38.32	7.12		
	Lisansüstü	36	38.06	8.40		
	Toplam	522	39.05	7.23		

* $p < 0.05$ Kullanılan Test: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Karar verme ölçeği genel ve alt boyutlarının baba eğitim düzeyine göre farklılaşma durumunu araştırmak amacıyla yapılan anova testi sonucunda bağımlı karar verme ve isteklerini göz önüne alarak karar verme boyutları için anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0.05$). Değişkenlerin kendi aralarında anlamlı farklılığını tespit etmek için Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma testlerinden Tamhane testi kullanılmıştır.

Tablo 4. 15: Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi

			\bar{X}	SH	P
Bağımlı Karar Verme	İlkokul	Ortaokul	.08	.58	1.00
		Lise	.39	.48	1.00
		Önlisans	-.32	.51	1.00
		Lisans	.65	.49	.95
		Lisansüstü veya Doktora	2.20*	.71	.04
	Ortaokul	İlkokul	-.08	.58	1.00
		Lise	.31	.51	1.00
		Önlisans	-.40	.53	1.00
		Lisans	.57	.51	.99
		Lisansüstü veya Doktora	2.12	.73	.07
	Lise	İlkokul	-.39	.48	1.00
		Ortaokul	-.31	.51	1.00
		Önlisans	-.71	.42	.77
		Lisans	.26	.40	1.00
		Lisansüstü veya Doktora	1.80	.66	.12
	Önlisans	İlkokul	.32	.51	1.00
		Ortaokul	.40	.53	1.00
		Lise	.71	.42	.77
		Lisans	.98	.43	.32
		Lisansüstü veya Doktora	2.52*	.68	.07
Lisans	İlkokul	-.65	.49	.95	
	Ortaokul	-.57	.51	.99	
	Lise	-.26	.40	1.00	

Tablo 4. 16(Devamı): Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi

		\bar{X}	SH	P	
İsteklerini Göz Önüne Alarak Karar Verme	Lisansüstü veya Doktora	Önlisans	-.98	.43	.32
		Lisansüstü veya Doktora	1.54	.66	.31
		İlkokul	-2.20*	.71	.04
	Lisansüstü veya Doktora	Ortaokul	-2.12	.73	.07
		Lise	-1.80	.66	.12
		Önlisans	-2.52*	.68	.00
	İlkokul	Lisans	-1.54	.66	.31
		Ortaokul	-.59	.54	.99
		Lise	-.63	.47	.95
	Ortaokul	Önlisans	.70	.50	.93
		Lisans	.31	.51	1.00
		Lisansüstü veya Doktora	-.96	.78	.97
	Lise	İlkokul	.59	.54	.99
		Lise	-.03	.44	1.00
		Önlisans	1.30	.47	.10
	Lise	Lisans	.91	.48	.60
		Lisansüstü veya Doktora	-.36	.76	1.00
		İlkokul	.63	.47	.95
	Önlisans	Ortaokul	.03	.44	1.00
		Önlisans	1.33*	.40	.01
		Lisans	.95	.40	.27
	Önlisans	Lisansüstü veya Doktora	-.33	.72	1.00
		İlkokul	-.70	.50	.93
		Ortaokul	-1.30	.47	.10
	Lisans	Lise	-1.33*	.40	.01
		Lisans	-.38	.44	.99
		Lisansüstü veya Doktora	-1.66	.74	.36
	Lisans	İlkokul	-.31	.51	1.00
		Ortaokul	-.91	.48	.60
		Lise	-.95	.40	.27
Lisansüstü veya Doktora	Önlisans	.38	.44	.99	
	Lisansüstü veya Doktora	-1.28	.74	.76	
	İlkokul	.96	.78	.97	
Lisansüstü veya Doktora	Ortaokul	.36	.76	1.00	
	Lise	.33	.72	1.00	
	Önlisans	1.66	.74	.36	
	Lisans	1.28	.74	.76	

* $p < 0.05$

Babası lisansüstü veya doktora mezunu olanlarla önlisans ve ilkokul mezunu olanların bağımlı karar verme puanları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0,05$). Önlisans mezunlarının olanların bağımlı karar verme puan ortalamaları diğerlerinden yüksektir. Lise mezunları ile ön lisans mezunlarının isteklerini göz önüne alarak karar verme puanları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir

($p < 0.05$). Lise mezunlarının isteklerini göz önüne alarak karar verme puan ortalamaları ön lisans mezunlarından yüksektir.

Tablo 4. 17: Karar verme Ölçeği – Anne Eğitim – ANOVA Testi

		n	\bar{X}	Ss	F	p
Bağımlı Karar Verme	İlkokul	117	12.90	3.77	5.73	.00*
	Ortaokul	86	13.88	3.38		
	Lise	140	13.21	3.30		
	Önlisans	55	14.29	3.22		
	Lisans	97	12.44	2.82		
	Lisansüstü veya Doktora	27	10.81	3.41		
	Toplam	522	13.10	3.42		
İsteklerini Göz Önüne Alarak Karar Verme	İlkokul	117	13.21	3.65	0.08	.99
	Ortaokul	86	13.19	3.42		
	Lise	140	13.02	2.89		
	Önlisans	55	12.95	2.88		
	Lisans	97	13.08	3.46		
	Lisansüstü veya Doktora	27	12.96	4.20		
	Toplam	522	13.09	3.33		
Bağımsız Karar Verme	İlkokul	117	9.79	2.89	1.41	.21
	Ortaokul	86	10.58	2.93		
	Lise	140	10.54	2.36		
	Önlisans	55	9.91	2.63		
	Lisans	97	10.34	3.04		
	Lisansüstü veya Doktora	27	10.63	3.75		
	Toplam	522	10.28	2.82		
Yeteneklerine Göre Karar Verme	İlkokul	117	2.48	1.02	1.11	.35
	Ortaokul	86	2.60	0.92		
	Lise	140	2.73	0.94		
	Önlisans	55	2.49	1.07		
	Lisans	97	2.52	0.95		
	Lisansüstü veya Doktora	27	2.52	0.98		
	Toplam	522	2.58	0.97		
Karar Verme Becerisi Ölçeği	İlkokul	117	38.38	8.35	1.50	.18
	Ortaokul	86	40.26	7.33		
	Lise	140	39.51	5.96		
	Önlisans	55	39.64	6.16		
	Lisans	97	38.38	7.38		
	Lisansüstü veya Doktora	27	36.93	8.62		
	Toplam	522	39.05	7.23		

* $p < 0.05$ Kullanılan Test: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Karar verme ölçeği genel ve alt boyutlarının anne eğitim düzeyine göre farklılaşma durumunu araştırmak amacıyla yapılan anova testi sonucunda bağımlı karar verme boyutu için anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0.05$). Değişkenlerin kendi aralarında anlamlı farklılığını tespit etmek için post-hoc çoklu karşılaştırma testlerinden Scheffe testi kullanılmıştır.

Tablo 4. 184: Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi

		\bar{X}	SH	p	
Bağımlı Karar Verme	İlkokul	Ortaokul	-.98	.47	.30
		Lise	-.31	.41	.97
		Önlisans	-1.39	.54	.11
		Lisans	.45	.45	.92
		Lisansüstü veya Doktora	2.08*	.71	.04
		Ortaokul	İlkokul	.98	.47
	Lise		.66	.45	.68
	Önlisans		-.40	.57	.98
	Lisans		1.44*	.49	.04
	Lisansüstü veya Doktora		3.06*	.73	.00
	Lise	İlkokul	.31	.41	.97
		Ortaokul	-.66	.45	.68
		Önlisans	-1.07	.53	.33
		Lisans	.77	.44	.50
		Lisansüstü veya Doktora	2.39*	.70	.00
	Önlisans	İlkokul	1.39	.54	.11
		Ortaokul	.40	.57	.98
		Lise	1.07	.53	.33
		Lisans	1.84*	.56	.01
		Lisansüstü veya Doktora	3.47*	.78	.00
	Lisans	İlkokul	-.45	.45	.92
		Ortaokul	-1.44*	.49	.04
		Lise	-.77	.44	.50
		Önlisans	-1.84*	.56	.01
		Lisansüstü veya Doktora	1.62	.72	.22
	Lisansüstü veya Doktora	İlkokul	-2.08*	.71	.04
		Ortaokul	-3.06*	.73	.00
Lise		-2.39*	.70	.00	
Önlisans		-3.47*	.78	.00	
Lisans		-1.62	.72	.22	

* $p < 0.05$

Scheffe testi sonucunda değişkenlerin kendi aralarında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Ön lisans mezunlarının bağımlı karar verme boyutu puan ortalaması diğerlerinden yüksektir.

Tablo 4. 195: Karar verme Ölçeği – Aile Gelir – ANOVA Testi

		n	\bar{X}	Ss	F	p
Bağımlı karar verme	Alt	80	14.11	3.84	4.27	.01*
	Orta	311	12.88	3.22		
	Yüksek	131	13.01	3.52		
	Toplam	522	13.10	3.42		
İsteklerini göz önüne alarak karar verme	Alt	80	12.90	3.69	0.53	.58
	Orta	311	13.22	3.14		
	Yüksek	131	12.92	3.54		
	Toplam	522	13.09	3.33		
Bağımsız karar verme	Alt	80	10.44	3.26	0.27	.76
	Orta	311	10.21	2.54		
	Yüksek	131	10.36	3.18		
	Toplam	522	10.28	2.82		
Yeteneklerine göre karar verme	Alt	80	2.81	0.94	4.12	.01
	Orta	311	2.49	0.96		
	Yüksek	131	2.65	1.00		
	Toplam	522	2.58	0.97		
Karar verme becerisi ölçeği	Alt	80	40.26	9.28	1.35	.26
	Orta	311	38.79	6.13		
	Yüksek	131	38.93	8.14		
	Toplam	522	39.05	7.23		

* $p < 0.05$ Kullanılan Test: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Karar verme ölçeği genel ve alt boyutlarının aile gelir düzeyine göre farklılaşma durumunu araştırmak amacıyla yapılan anova testi sonucunda bağımlı karar verme ve yeteneklerine göre karar verme boyutu için anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0.05$). Değişkenlerin kendi aralarında anlamlı farklılığını tespit etmek için Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma testlerinden Scheffe testi kullanılmıştır.

Tablo 4. 206: Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi

			\bar{X}	SH	p
Bağımlı Karar Verme	Alt	Orta	1.23*	.42	.01
		Yüksek	1.10	.48	.05
	Orta	Alt	-1.23*	.42	.01
		Yüksek	-.12	.35	.92
	Yüksek	Alt	-1.10	.48	.05
		Orta	.12	.35	.92
Yeteneklerine Göre Karar Verme	Alt	Orta	.32*	.12	.02
		Yüksek	.16	.13	.45

Orta	Alt	-.32*	.12	.02
	Yüksek	-.16	.10	.23
Yüksek	Alt	-.16	.13	.45
	Orta	.16	.10	.23

* $p < 0.05$

Alt ve orta gelir düzeyine sahip olanların bağımlı karar verme ve yeteneklerine göre karar verme puanları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0.05$). Ailesi alt gelir grubuna sahip olanların bağımlı karar verme ve yeteneklerine göre karar verme puan ortalamaları diğerlerinden daha yüksektir.

4.3.Yaşam Doyumunun Demografik Değişkenlere Göre Farklılaşma Durumunun İncelenmesi

Tablo 4. 217: Yaşam Doyumu Ölçeği – Yaş – ANOVA Testi

Yaş	n	\bar{X}	Ss	F	P
10	26	18,35	5,70		
11	92	15,92	5,87		
12	97	15,08	5,42		
13	78	15,65	5,71		
14	90	15,13	5,00	1,51	0,15
15	61	14,61	6,00		
16	35	14,63	5,19		
17	43	15,23	5,98		
Toplam	522	15,41	5,61		

Yaşam doyumunun yaşa göre farklılaşma durumunu araştırmak amacıyla yapılan Anova testi sonucunda anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p > 0.05$).

Tablo 4. 228: Yaşam Doyumu Ölçeği – Sınıf – ANOVA Testi

Sınıf	n	\bar{X}	Ss	F	P
5	90	17.22	5.51		
6	97	14.61	5.45		
7	86	15.31	5.86		
8	104	15.59	5.30	2.45	0.02*
9	61	15.11	6.00		
10	38	13.95	4.98		
11	46	14.98	5.82		
Toplam	522	15.41	5.61		

* $p < 0.05$ Kullanılan Test: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Yaşam doyumunun sınıfa göre farklılaşma durumunu araştırmak amacıyla yapılan anova testi sonucunda anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0,05$). Değişkenlerin kendi

aralarında anlamlı farklılığını tespit etmek için Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma testlerinden Scheffe testi kullanılmıştır.

Tablo 4. 239: Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi

		\bar{X}	SH	p
5	6	2,61*	,81	,02
	7	1,90	,83	,25
	8	1,63	,80	,39
	9	2,10	,92	,25
	10	3,27*	1,07	,04
	11	2,24	1,00	,28
6	5	-2,61*	,81	,02
	7	-,70	,82	,97
	8	-,97	,78	,87
	9	-,50	,90	,99
	10	,66	1,06	,99
	11	-,37	,99	1,00
7	5	-1,90	,83	,25
	6	,70	,82	,97
	8	-,27	,81	1,00
	9	,19	,93	1,00
	10	1,36	1,08	,87
	11	,33	1,01	1,00
8	5	-1,63	,80	,39
	6	,97	,78	,87
	7	,27	,81	1,00
	9	,47	,89	,99
	10	1,63	1,05	,71
	11	,60	,98	,99
9	5	-2,10	,92	,25
	6	,50	,90	,99
	7	-,19	,93	1,00
	8	-,47	,89	,99
	10	1,16	1,15	,95
	11	,13	1,08	1,00
10	5	-3,27*	1,07	,04
	6	-,66	1,06	,99
	7	-1,36	1,08	,87
	8	-1,63	1,05	,71
	9	-1,16	1,15	,95
	11	-1,03	1,22	,98
11	5	-2,24	1,00	,28
	6	,37	,99	1,00
	7	-,33	1,01	1,00
	8	-,60	,98	,99
	9	-,13	1,08	1,00
	10	1,03	1,22	,98

* $p < 0.05$

5.sınıfın 6. ve 10. sınıfların yaşam doyum puanları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0.05$). 5.sınıfların yaşam doyum puanları diğerlerinden daha yüksektir.

Tablo 4. 20: Yaşam Doyumu Ölçeği –Baba Eğitimi– ANOVA Testi

	n	\bar{X}	Ss	F	p
İlkokul	97	12.80	5.89		
Ortaokul	78	14.40	4.99		
Lise	138	15.10	5.17		
Önlisans	71	15.11	5.26	14.15	0.00*
Lisans	102	17.84	4.89		
Lisansüstü veya Doktora	36	19.56	5.81		
Toplam	522	15.41	5.61		

* $p < 0.05$ Kullanılan Test: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Yaşam doyumunun baba eğitim düzeyine göre farklılaşma durumunu araştırmak amacıyla yapılan Anova testi sonucunda anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0.05$). Değişkenlerin kendi aralarında anlamlı farklılığını tespit etmek için Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma testlerinden Scheffe testi kullanılmıştır

Tablo 4. 21: Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi

		\bar{X}	SH	p
İlkokul	Ortaokul	-1.59	.80	.35
	Lise	-2.29*	.70	.01
	Önlisans	-2.30	.82	.06
	Lisans	-5.03*	.75	.00
	Lisansüstü veya Doktora	-6.75*	1.03	.00
Ortaokul	İlkokul	1.59	.80	.35
	Lise	-.70	.74	.93
	Önlisans	-.71	.86	.96
	Lisans	-3.44*	.79	.00
	Lisansüstü veya Doktora	-5.15*	1.06	.00
Lise	İlkokul	2.29*	.70	.01
	Ortaokul	.70	.74	.93
	Önlisans	-.01	.77	1.00
	Lisans	-2.74*	.69	.00
	Lisansüstü veya Doktora	-4.45*	.99	.00
Önlisans	İlkokul	2.30	.82	.06
	Ortaokul	.71	.86	.96
	Lise	.01	.77	1.00
	Lisans	-2.73*	.81	.01
	Lisansüstü veya Doktora	-4.44*	1.08	.00
Lisans	İlkokul	5.03*	.75	.00
	Ortaokul	3.44*	.79	.00
	Lise	2.74*	.69	.00
	Önlisans	2.73*	.81	.01
	Lisansüstü veya Doktora	-1.71	1.02	.55
Lisansüstü veya Doktora	İlkokul	6.75*	1.03	.00
	Ortaokul	5.15*	1.06	.00
	Lise	4.45*	.99	.00
	Önlisans	4.44*	1.08	.00
	Lisans	1.71	1.02	.55

* $p < 0.05$

Değişkenlerin kendi aralarında yaşam doyumu puanları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Babası lisansüstü veya doktora mezunu olanların yaşam doyumu puanları diğerlerinden yüksektir.

Tablo 4. 22: Yaşam Doyumu Ölçeği –Anne Eğitim– ANOVA Testi

	n	\bar{X}	Ss	F	p
İlkokul	117	13.29	5.77		
Ortaokul	86	13.92	5.02		
Lise	140	16.04	5.24		
Önlisans	55	14.31	5.35	14.33	0.00*
Lisans	97	17.61	5.08		
Lisansüstü veya Doktora	27	20.48	4.72		
Total	522	15.41	5.61		

* $p < 0.05$ Kullanılan Test: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Yaşam doyumunun anne eğitim düzeyine göre farklılaşma durumunu araştırmak amacıyla yapılan Anova testi sonucunda anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0.05$). Değişkenlerin kendi aralarında anlamlı farklılığını tespit etmek için Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma testlerinden Scheffe testi kullanılmıştır

Tablo 4. 23: Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi

		\bar{X}	SH	p
İlkokul	Ortaokul	-.62	.75	.96
	Lise	-2.75*	.66	.00
	Önlisans	-1.01	.86	.84
	Lisans	-4.31*	.72	.00
	Lisansüstü veya Doktora	-7.19*	1.12	.00
Ortaokul	İlkokul	.62	.75	.96
	Lise	-2.12*	.72	.04
	Önlisans	-.39	.91	.99
	Lisans	-3.68*	.78	.00
	Lisansüstü veya Doktora	-6.56*	1.16	.00
Lise	İlkokul	2.75*	.66	.00
	Ortaokul	2.12*	.72	.04
	Önlisans	1.73	.84	.31
	Lisans	-1.56	.69	.22
	Lisansüstü veya Doktora	-4.43*	1.11	.00
Önlisans	İlkokul	1.01	.86	.84
	Ortaokul	.39	.91	.99
	Lise	-1.73	.84	.31
	Lisans	-3.29*	.89	.00
	Lisansüstü veya Doktora	-6.17*	1.24	.00
Lisans	İlkokul	4.31*	.72	.00
	Ortaokul	3.68*	.78	.00
	Lise	1.56	.69	.22
	Önlisans	3.29*	.89	.00
	Lisansüstü veya Doktora	-2.87	1.15	.12
Lisansüstü veya Doktora	İlkokul	7.19*	1.12	.00
	Ortaokul	6.56*	1.16	.00

Lise	4.43*	111	.00
Önlisans	6.17*	1.24	.00
Lisans	2.87	1.15	.12

Değişkenlerin kendi aralarında yaşam doyumu puanları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Annesi lisansüstü veya doktora mezunu olanların yaşam doyumu puan ortalamaları diğerlerinden yüksektir.

Tablo 4. 24: Yaşam Doyumu Ölçeği – Aile Gelir – ANOVA Testi

	n	\bar{X}	Ss	F	P
Alt	80	10.64	5.10		
Orta	311	15.59	4.96	50.13	.00*
Yüksek	131	17.92	5.61		
Toplam	522	15.41	5.61		

* $p < 0.05$ Kullanılan Test: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Yaşam doyumunun aile gelir düzeyine göre farklılaşma durumunu araştırmak amacıyla yapılan anova testi sonucunda anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0,05$). Değişkenlerin kendi aralarında anlamlı farklılığını tespit etmek için Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma testlerinden Scheffe testi kullanılmıştır

Tablo 4. 25: Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi

		\bar{X}	SH	p
Alt	Orta	-4.94*	.64	.00
	Yüksek	-7.28*	.73	.00
Orta	Alt	4.94*	.64	.00
	Yüksek	-2.33*	.53	.00
Yüksek	Alt	7.28*	.73	.00
	Orta	2.33*	.53	.00

* $p < 0.05$

Değişkenlerin kendi aralarında yaşam doyumu puanları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0.05$). Ailesi yüksek gelir düzeyine sahip olanların yaşam doyumu puan ortalamaları diğerlerinden daha yüksektir.

4.4. Güvenli Bağlanmanın Demografik Değişkenlere Göre Farklılaşma Durumunun İncelenmesi

Tablo 4. 26: Güvenli Bağlanma – Yaş – ANOVA Testi

	n	\bar{X}	Ss	F	p
10	26	48.35	50.70		
11	92	45.92	5.87		
12	97	45.08	5.42		
13	78	45.92	5.64		
14	90	45.13	5.00	1.59	.13
15	61	44.61	6.00		
16	35	44.63	5.19		
17	43	45.23	5.98		
Toplam	522	45.45	5.61		

* $p < 0.05$ Kullanılan Test: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Güvenli bağlanmanın yaşa göre farklılaşma durumunu araştırmak amacıyla yapılan Anova testi sonucunda anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Tablo 4. 27: Güvenli Bağlanma – Sınıf – ANOVA Testi

	n	\bar{X}	Ss	F	p
5	90	47.22	5.51		
6	97	44.61	5.45		
7	86	45.47	5.79		
8	104	45.66	5.32	2.47	.02*
9	61	45.11	6.00		
10	38	43.95	4.98		
11	46	44.98	5.82		
Toplam	522	45.45	5.61		

* $p < 0.05$ Kullanılan Test: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Güvenli bağlanmanın sınıfa göre farklılaşma durumunu araştırmak amacıyla yapılan anova testi sonucunda anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0.05$). Değişkenlerin kendi aralarında anlamlı farklılığını tespit etmek için Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma testlerinden Scheffe testi kullanılmıştır.

Tablo 4. 28: Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi

		\bar{X}	SH	p
5	6	2.61*	.80	.02
	7	1.75	.85	.58
	8	1.55	.78	.63
	9	2.10	.96	.47
	10	3.27*	.99	.03
	11	2.24	1.03	.50
6	5	-2.61*	.80	.02
	7	-.85	.83	1.00
	8	-1.05	.76	.97
	9	-.50	.94	1.00
	10	.66	.97	1.00
	11	-.37	1.02	1.00
7	5	-1.75	.85	.583
	6	.85	.83	1.00
	8	-.19	.81	1.00
	9	.35	.98	1.00
	10	1.51	1.02	.959
	11	.48	1.06	1.00
8	5	-1.55	.78	.63
	6	1.05	.76	.97
	7	.19	.81	1.00
	9	.54	.92	1.00
	10	1.71	.96	.82
	11	.68	1.00	1.00
9	5	-2.10	.96	.47
	6	.50	.94	1.00
	7	-.35	.98	1.00
	8	-.54	.92	1.00
	10	1.16	1.11	.99

Tablo 4.28(Devamı) : Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi

		\bar{X}	SH	p
10	11	.13	1.15	1.00
	5	-3.27*	.99	.03
	6	-.66	.97	1.00
	7	-1.51	1.02	.95
	8	-1.71	.96	.82
	9	-1.16	1.11	.99
11	11	-1.03	1.17	1.00
	5	-2.24	1.03	.50
	6	.37	1.02	1.00
	7	-.48	1.06	1.00
	8	-.68	1.00	1.00
	9	-.13	1.15	1.00
	10	1.03	1.17	1.00

$P < 0.05$

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi değişkenlerin kendi aralarında güvenli bağlanma puanları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0.05$). 5.sınıfın güvenli bağlanma puan ortalamaları diğerlerinden daha yüksektir.

Tablo 4. 29: Güvenli Bağlanma – Baba Eğitim – ANOVA Testi

	n	\bar{X}	Ss	F	p
İlkokul	97	42.89	5.95	13.80	.00*
Ortaokul	78	44.40	4.99		
Lise	138	45.20	5.12		
Önlisans	71	45.11	5.26		
Lisans	102	47.84	4.89		
Lisansüstü veya Doktora	36	49.56	5.81		
Toplam	522	45.45	5.61		

* $p < 0.05$ Kullanılan Test: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Güvenli bağlanmanın baba eğitim düzeyine göre farklılaşma durumunu araştırmak amacıyla yapılan Anova testi sonucunda anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0.05$). Değişkenlerin kendi aralarında anlamlı farklılığını tespit etmek için Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma testlerinden Scheffe testi kullanılmıştır.

Tablo 4. 30: Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi

		\bar{X}	SH	p
İlkokul	Ortaokul	-1.51	.80	.41
	Lise	-2.30*	.70	.01
	Önlisans	-2.22	.82	.07
	Lisans	-4.95*	.75	.00
	Lisansüstü	-6.66*	1.03	.00
Ortaokul	İlkokul	1.51	.80	.41
	Lise	-.79	.74	.89
	Önlisans	-.71	.86	.96
	Lisans	-3.44*	.79	.00
	Lisansüstü	-5.15*	1.06	.00

Tablo 4.30 (Devamı) : Post – Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi

		\bar{X}	SH	p
Lise	İlkokul	2.30*	.70	.01
	Ortaokul	.79	.74	.89
	Önlisans	.08	.77	1.00
	Lisans	-2.64*	.69	.00
	Lisansüstü	-4.35*	.99	.00
Önlisans	İlkokul	2.22	.82	.07
	Ortaokul	.71	.86	.96
	Lise	-.08	.77	1.00
	Lisans	-2.73*	.81	.01
	Lisansüstü	-4.44*	1.08	.00
Lisans	İlkokul	4.95*	.75	.00
	Ortaokul	3.44*	.79	.00
	Lise	2.64*	.69	.00
	Önlisans	2.73*	.81	.01
	Lisansüstü	-1.71	1.02	.55
Lisansüstü veya Doktora	İlkokul	6.66*	1.03	.00
	Ortaokul	5.15*	1.06	.00
	Lise	4.35*	.99	.00
	Önlisans	4.44*	1.08	.00
	Lisans	1.71	1.02	.55

* $p < 0.05$

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi değişkenlerin kendi aralarında güvenli bağlanma puanları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0.05$). Babası lisansüstü veya doktora mezunu olanların güvenli bağlanma puan ortalamaları diğerlerinden daha yüksektir.

Tablo 4. 31: Güvenli Bağlanma – Anne Eğitim – ANOVA Testi

	n	\bar{X}	Ss	F	p
İlkokul	117	43.35	5.81		
Ortaokul	86	43.91	5.01		
Lise	140	46.04	5.24		
Önlisans	55	44.54	5.26	13.89	.00*
Lisans	97	47.60	5.07		
Lisansüstü veya Doktora	27	50.48	4.71		
Toplam	522	45.45	5.60		

* $p < 0.05$ Kullanılan Test: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Güvenli bağlanmanın anne eğitim düzeyine göre farklılaşma durumunu araştırmak amacıyla yapılan anova testi sonucunda anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0.05$). Değişkenlerin kendi aralarında anlamlı farklılığını tespit etmek için Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma testlerinden Scheffe testi kullanılmıştır.

Tablo 4. 32: Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi

		\bar{X}	SH	p
İlkokul	Ortaokul	-.55	.75	.97
	Lise	-2.68*	.66	.00
	Önlisans	-1.18	.86	.74

Lisans	-4.24*	.72	.00
Lisansüstü veya Doktora	-7.12*	1.12	.00

Tablo 4. 32(Devamı): Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi

		\bar{X}	SH	p
Ortaokul	İlkokul	.55	.75	.97
	Lise	-2.12*	.72	.04
	Önlisans	-.62	.91	.98
	Lisans	-3.68*	.78	.00
	Lisansüstü veya Doktora	-6.56*	1.16	.00
Lise	İlkokul	2.68*	.66	.00
	Ortaokul	2.12*	.72	.04
	Önlisans	1.49	.84	.48
	Lisans	-1.56	.69	.22
	Lisansüstü veya Doktora	-4.43*	1.11	.00
Önlisans	İlkokul	1.18	.86	.74
	Ortaokul	.62	.91	.98
	Lise	-1.49	.84	.48
	Lisans	-3.06*	.89	.00
	Lisansüstü veya Doktora	-5.93*	1.24	.00
Lisans	İlkokul	4.24*	.72	.00
	Ortaokul	3.68*	.78	.00
	Lise	1.56	.69	.22
	Önlisans	3.06*	.89	.00
	Lisansüstü veya Doktora	-2.87	1.15	.12
Lisansüstü veya Doktora	İlkokul	7.12*	1.12	.00
	Ortaokul	6.56*	1.16	.00
	Lise	4.43*	1.11	.00
	Önlisans	5.93*	1.24	.00
	Lisans	2.87	1.15	.12

* $p < 0.05$

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi değişkenlerin kendi aralarında güvenli bağlanma puanları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0.05$). Annesi lisansüstü veya doktora mezunu olanların güvenli bağlanma puan ortalamaları diğerlerinden daha yüksektir.

Tablo 4. 33: Güvenli Bağlanma – Aile Gelir – ANOVA Testi

	n	\bar{X}	Ss	F	p
Alt	80	40.63	5.09	50.49	.00*
Orta	311	45.65	4.93		
Yüksek	131	47.92	5.60		
Toplam	522	45.45	5.60		

* $p < 0,05$ Kullanılan Test: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Güvenli bağlanmanın aile gelir düzeyine göre farklılaşma durumunu araştırmak amacıyla yapılan Anova testi sonucunda anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0.05$). Değişkenlerin kendi aralarında anlamlı farklılığını tespit etmek için Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma testlerinden Scheffe testi kullanılmıştır

Tablo 4. 34: Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi

		\bar{X}	SH	p
Alt	Orta	-5.01*	.64	.00
	Yüksek	-7.28*	.72	.00
Orta	Alt	5.01*	.64	.00
	Yüksek	-2.27*	.53	.00
Yüksek	Alt	7.28*	.72	.00
	Orta	2.27*	.53	.00

* $p < 0.05$

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi değişkenlerin kendi aralarında güvenli bağlanma puanları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0.05$). Ailesi yüksek gelir düzeyine sahip olanların güvenli bağlanma puan ortalamaları diğerlerinden daha yüksektir.

4.5. Karar Verme, Yaşam Doyumu Ve Güvenli Bağlanma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Tablo 4. 35: Karar Verme, Yaşam Doyumu ve Güvenli Bağlanma Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Analizi

	Bağımlı Karar Verme	İsteklerini Göz Önüne Alarak Karar Verme	Bağımsız Karar Verme	Yeteneklerine Göre karar Verme	Yaşam Doyumu	Güvenli Bağlanma
Bağımlı Karar Verme	1	.05	-.24**	.29**	-.12**	-.13**
İsteklerini Göz Önüne Alarak Karar Verme	.05	1	.45**	.22**	.12**	.13**
Bağımsız karar verme	-.24**	.45**	1	.49**	.18**	.17**
Yeteneklerine Göre Karar Verme	.29**	.22**	.49**	1	.10*	.09*
Yaşam Doyumu	-.12**	.12**	.18**	.105*	1	.99**
Güvenli Bağlanma	-.13**	.13**	.17**	.093*	.99**	1

** $p < 0.01$, * $p < 0.05$

Bağımlı Karar Verme ile Yaşam Doyumu arasında negatif yönlü çok zayıf seviyede ilişki saptanmıştır ($r=-.124$, $p<0.01$). Bağımlı Karar Verme arttıkça Yaşam Doyumu azalmaktadır.

Bağımlı Karar Verme ile Güvenli Bağlanma arasında negatif yönlü çok zayıf seviyede ilişki tespit edilmiştir ($r=-.132$, $p<0.01$). Bağımlı Karar Verme arttıkça Güvenli Bağlanma azalmaktadır.

İsteklerini Göz Önüne Alarak Karar Verme ile Yaşam Doyumu arasında pozitif yönlü çok zayıf seviyede ilişki bulunmuştur ($r=.124$, $p<0.01$). İsteklerini Göz Önüne Alarak Karar Verme arttıkça Yaşam Doyumu da artmaktadır.

İsteklerini Göz Önüne Alarak Karar Verme ile Güvenli Bağlanma arasında pozitif yönlü çok zayıf seviyede ilişki saptanmıştır ($r=.131$, $p<0.01$). İsteklerini Göz Önüne Alarak Karar Verme arttıkça Güvenli Bağlanma da artmaktadır.

Bağımsız Karar Verme ile Yaşam Doyumu arasında pozitif yönlü çok zayıf seviyede ilişki tespit edilmiştir ($r=.182$, $p<0.01$). Bağımsız Karar Verme arttıkça Yaşam Doyumu da artmaktadır.

Bağımsız Karar Verme ile Güvenli Bağlanma arasında pozitif yönlü çok zayıf seviyede ilişki saptanmıştır ($r=.176$, $p<0.01$). Bağımsız Karar Verme arttıkça Güvenli Bağlanma da artmaktadır.

Yeteneklerine Göre Karar Verme ile Yaşam Doyumu arasında pozitif yönlü çok zayıf dereceli ilişki tespit edilmiştir ($r=.105$, $p<0.05$). Yeteneklerine Göre Karar Verme arttıkça Yaşam Doyumu da artmaktadır.

Yeteneklerine Göre Karar Verme ile Güvenli Bağlanma arasında pozitif yönlü çok zayıf düzeyde ilişki bulunmuştur ($r=.093$, $p<0.05$). Yeteneklerine Göre Karar Verme arttıkça Güvenli Bağlanma da artmaktadır.

Yaşam Doyumu ile Güvenli Bağlanma arasında pozitif yönlü çok yüksek düzeyde ilişki saptanmıştır ($r=.993$, $p<0.01$). Yaşam Doyumu arttıkça Güvenli Bağlanma da artmaktadır.

4.6. Regresyon Analizi

Tablo 4. 36: Güvenli Bağlanma ve Karar Vermenin Yaşam Doyumuna Etkisi

R	R²	Düzeltilmiş R²	Std. Tahmin Hatası	F	p
.180 ^a	.033	.029	5.53	8.734	.000 ^b

a. Bağımlı değişken: yaşam doyumu

b. Bağımsız değişken: güvenli bağlanma, karar verme

Güvenli Bağlanma ve Karar Vermenin Yaşam Doyumu üzerindeki etkisini araştırmak için yapılan çoklu regresyon analizi modeli anlamlıdır ($p < 0.05$). Güvenli Bağlanma ve Karar Verme Yaşam Doyumunu %2.9 oranında yordamaktadır.

Tablo 4. 37: Regresyon Katsayısı

	Standartlaştırılmamış. Katsayılar		Standartlaştırılmış. Katsayılar		
	β	Std. Hata	B	t	p
(Sabit)	24.64	3.44		7.15	.00
Güvenli Bağlanma	.25	.07	-.17	-3.70	.00
Karar Verme	.11	.03	.14	3.14	.00

Güvenli Bağlanma ve Karar Vermenin Yaşam Doyumu üzerine etkisi anlamlıdır ($p < 0.05$). Güvenli Bağlanmadaki 1 birimlik artış Yaşam Doyumunu 0.25 birim artırmaktadır. Karar Verme Düzeyindeki 1 birimlik artış yaşam doyumunu 0.11 birim artırmaktadır.

5. TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma ve Sonuç

Karar verme ölçeği genel ve alt boyutları ile yaş değişkeni arasında bağımlı karar verme, yeteneklerine göre karar verme ve karar verme becerisi ölçeği genel boyutları için anlamlı farklılık saptanmıştır. 11 yaşındakilerle 14, 17 yaş ve 12 yaşındakilerle 14, 15, 16, 17 yaşların bağımlı karar verme puanları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0.05$). 12 yaşındakilerin bağımlı karar verme puanı diğerlerinden yüksektir. 14 yaşındakilerle 12 yaşındakilerin yeteneklerine Göre karar verme puanları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0.05$). 11 yaşındakilerin yeteneklerine göre karar verme puanları diğerlerinden yüksektir. 14 yaşındakilerle 11 ve 12, 12 yaşındakilerle 15 yaşındakilerin Karar Verme Becerisi genel puanları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0.05$). 11 yaşındakilerin karar verme becerisi genel puanları diğerlerinden yüksektir.

Karar verme ölçeği genel ve alt boyutları ile sınıf arasında isteklerini göz önüne alarak karar Verme boyutu dışındaki tüm boyutları için anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0.05$). 6. sınıflarla 8, 9, 10, 11. sınıfların bağımlı karar verme puanları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. 6.sınıfların bağımlı karar verme puan ortalaması diğerlerinden daha yüksektir. 11. sınıflarla 8. ve 9. sınıfların Bağımsız karar verme puanları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. 11.sınıfların bağımsız karar verme puan ortalaması diğerlerinden daha yüksektir. 8. sınıflarla 5 ve 6.sınıfların yeteneklerine göre karar verme beceri puanları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. 6.sınıfların yeteneklerine göre karar verme beceri puan ortalamaları diğerlerinden daha yüksektir. 6.sınıfların 8 ve 9. sınıfların karar verme becerisi puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. 6.sınıfların karar verme becerisi puan ortalamaları diğerlerinden daha yüksektir.

Avşaroğlu (2007) yaptığı araştırmada öğrencinin sınıfı ile karar vermede özsaygı boyutunun aralarında pozitif yönlü anlamlı şekilde ilişkinin bulunduğu tespit

edilmiştir. Baiocco vd. (2009) yaptıkları çalışmada yaş seviyesi yükseldikçe uyumlu karar verme stillerinin kullanılmasının da anlamlı seviyede artış gösterdiği görülmüştür. Özer (2018) ergenlerin yaşının artmasıyla karar vermede kaçınmacı yaklaşımı daha çok sergilediklerini saptamıştır.

Karar verme ölçeği genel ve alt boyutları ile baba eğitim düzeyi arasında bağımlı karar verme ve isteklerini göz önüne alarak karar verme boyutları için anlamlı farklılık saptanmıştır. Önlisans mezunlarının olanların bağımlı karar verme puan ortalamaları diğerlerinden yüksektir. Lise mezunlarının İsteklerini göz önüne alarak karar verme puan ortalamaları ön lisans mezunlarından yüksektir. Öztürk vd. (2011) yaptığı çalışmada ergenlerin karar verme stratejilerinin babanın eğitim seviyesine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir

Karar verme ölçeği genel ve alt boyutları ile anne eğitim düzeyi arasında Bağımlı Karar verme boyutu için anlamlı farklılık saptanmıştır. Ön lisans mezunlarının bağımlı karar verme boyutu puan ortalaması diğerlerinden yüksektir. Öztürk vd. (2011) yaptığı çalışmada ergenlerin karar verme stratejilerinin annenin eğitim seviyesine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bahsi geçen çalışma bizim çalışmamızı desteklemektedir.

Karar verme ölçeği genel ve alt boyutları ile aile gelir düzeyi arasında bağımlı karar verme ve yeteneklerine göre karar verme boyutu için anlamlı farklılık saptanmıştır. Ailesi alt gelir grubuna sahip olanların bağımlı karar verme ve yeteneklerine göre karar verme puan ortalamaları diğerlerinden daha yüksektir.

Yaşam doyumu ile yaş arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$). Araştırmadaki bu neticeyi bazı araştırmaların bulguları desteklemektedir (Kanbur ve Erol, 2017; Akyol vd., 2018; Moran ve Çoruk, 2021).

Yaşam doyumu ile sınıf arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0.05$). 5.sınıfların yaşam doyum puanları diğerlerinden daha yüksektir. İncekara (2018), yaptığı araştırmada da yaşam doyumunun sınıf düzeyine göre farklılaştığını saptamıştır. Bahsi geçen araştırma bulguları bu araştırma bulguların desteklemektedir.

Yaşam doyumunu ile baba eğitim düzeyi arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0.05$). Babası lisansüstü veya doktora mezunu olanların yaşam doyumu puanları diğerlerinden yüksektir.

Yaşam doyumu ile anne eğitim düzeyi arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0.05$). Annesi lisansüstü veya doktora mezunu olanların yaşam doyumu puan ortalamaları diğerlerinden yüksektir.

Yaşam doyumu ile aile gelir düzeyi arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0.05$). Ailesi yüksek gelir düzeyine sahip olanların yaşam doyumu puan ortalamaları diğerlerinden daha yüksektir. Šarić vd. (2008), Hırvat üniversite öğrencileriyle yaptıkları araştırmada ailesinin gelir düzeyi yüksek ve orta düzey olan öğrencilerin yaşam doyumunun aile gelir düzeyi düşük olanlardan yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Subaşı ve Kazan (2020) güvenli bağlanma ile yaş arasında anlamlı fark tespit etmemiştir ($p>0.05$). Bu araştırmada da güvenli bağlanma ile yaş arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$). Bahsi geçen araştırma bu araştırma bulgusunu desteklemektedir.

Deniz vd. (2006), basiretli karar vermeyeyle yaşam tatminin aralarında pozitif yönlü bir korelasyon olduğu gösterilmiştir (Deniz, 2006; Cenkseven vd., 2013). Acele karar vermeyele memnuniyet yaşamdan tatmin arasında olumsuz ilişki saptanmıştır. Kararsızlık ve kaçınmacı karar verme stilleri ile yaşam doyumunun arasında negatif yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur (Highhouse vd., 2008).

Ebeveynlerin eğitim düzeyinin iyileştirilmesi, ailelerin ergenlerin gelişim özelliklerini, karşılaştıkları psikolojik, fiziksel ve duygusal zorlukları ve ergenlerin özerklik ve özgürlük arzusunun yarattığı psikolojik baskıyı daha iyi anlamalarına yardımcı olacaktır. Hayatlarına karşı olumlu bir tutum sergileyen bir gencin, bu zor dönemi aile bireylerinin de desteğiyle atlattığında yaşam doyumunun artacağına inanılmaktadır. Rash vd. (2002) araştırma ile tutarlı sonuçlar verdiği inanılmaktadır. Elde edilen sonuçlara göre lise öğrencileri için ailenin ve ailenin eğitim düzeyi, ergenlik dönemi sorunlarının üstesinden gelebilmeleri ve yaşam doyumunu elde edebilmeleri açısından oldukça önemlidir. Farkındalık düzeyi arttıkça gençlerin gençleri daha kolay anlayabilecekleri ve böylece gençleri ebeveynlik arkadaşı olarak görebilecekleri varsayılmaktadır. Bahsi geçen araştırmanın bulguları bu çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Konuyla ilgili literatüre bakıldığında, Sümer ve Knight (2001); Adams vd. (1996) gibi sosyal destek gibi bağlanma stillerinin de yaşam doyumu için etkili olduğu birçok çalışmada gösterilmiştir. Ergenlerin ebeveynlere bağlanması kişilerarası iletişimin ve ebeveyn ilişkilerinin kalitesini etkilemektedir. Bahsi geçen araştırmanın bulguları bu çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Amir, Horesh ve Stein (1999) tarafından yapılan bir araştırma da bağlanma stili ve sosyal desteğin insanların baskıyla yüzleşmesinde önemli kaynaklar olduğu sonucuna varmıştır. Bu sonuçlar, ergen ebeveyn-çocuk ilişkisinin bağlanma ve sosyal destekteki önemini kanıtlamaktadır. Benzer şekilde Liu vd. (2009) araştırması da ergenlerin ebeveynlerine bağlanmalarının sosyalleşmeye katkı sağladığını göstermektedir. Akranlarla beklentiler ve etkileşimler, özellikle aynı cinsiyetten ebeveynlere bağlanma, algılanan akran desteği ile ilişkilidir. Ergenliğin bağlanma örüntülerine ek olarak, ebeveynlerin tutumları da değişmiştir. Bu dönemde kimlik gelişimine paralel olarak gençler bağımlılıktan bağımsızlığa geçmeye çalışmışlardır. Bu anlamda ilişkilerde karşılıklılık ilkesi ergenlik için de geçerlidir ve bu ilkeyle ergenler başkaları için güvenilir bir temel haline gelir. Araştırma ergen babalık ilişkileri bağlamında yapılmıştır. Gençler soyut düşünmeyi geliştirdiklerinde hayatı sorguladıklarında, özerklik tutkusuyla özgürleşmeye çalışırlar. Ergenlerin güvene dayalı olarak kurdukları ilişkiler ve bu ilişkilerden aldıkları destek onların hayata olumlu baktıklarını ve mutlu olduklarını, sağlıklı bir kişilik geliştirebildiklerini ve hayattan zevk aldıklarını ortaya koymaktadır. Ermiş (2019) lise öğrencilerinde güvenli bağlanma ile aile yaşam doyumu arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki tespit etmiştir. Bu çalışmada da yaşam doyumu ile güvenli bağlanma pozitif yönlü yüksek düzeyde anlamlı ilişki saptanmıştır. Bahsi geçen araştırmalarla bu araştırmanın bulguları benzerlik göstermektedir.

Yılmaz (2015) araştırmasında lise mezunlarının bağlanma stilleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma ekibi 328 lise öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda, saplantıya dayalı bağlanma ne kadar büyükse, tabi olma ve mantıklı karar vermenin de o kadar büyük olduğu söylenmektedir.

Bahadır ve Çetinel'in halter hakemleriyle ilgili yaptığı çalışmada aceleci karar verme stili ile yaşam doyumu arasında anlamlı, negatif ve orta düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır (Bahadır & Certel, 2013).

Bizim araştırmamızda Güvenli bağlanma ile isteklerini göz önüne alarak karar verme, bağımsız karar verme, yeteneklerine göre karar verme arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki saptanmıştır ($r>0$, $p<0.05$).

5.2. Öneriler

Anne babalara yönelik öneriler

- Aşırı korumacı tavırlar çocuklarda özgüven duygusunun, kendine başına karar verme becerisinin gelişmesini olumsuz etkileyebilir. Ebeveynler çocuklarına karşı aşırı korumacı davranmamalıdır.
- Anne babalar çocuklarını sevdiklerini ve onların özgür bir birey olduğunu hissettirmelidir.
- Anne babalar çocuklarına karşı aşırı baskıcı ve otoriter tavırlar sergilememelidir.
- Anne babalar ergenlik döneminde çocuklarının arkadaş seçimine ve sosyal çevresine dikkat etmelidir. Çünkü bu çağda ergenler akranlarına bağlanma davranışı göstermektedir. Kurduğu kötü arkadaşlıklar ergenler üzerinde olumsuz davranışlara ve alışkanlıklara yol açabilir.
- Anne babalar çocuklarının meslek, arkadaş seçimi gibi karar verme durumlarında onların kararlarına saygı duymalıdır.

Öğretmenlere Yönelik Öneriler

- Ergenlerin üniversite ve meslek seçimi gibi konularda karar vermelerinde öğretmenler yardımcı olmalıdır.
- Psikolojik danışmanların ergenlik dönemi ile ilgili sorunlarında öğrencilere destek sağlamalıdır.
- Öğretmenler öğrencilerin sorunlarının çözümünde ailelerle iş birliği yapmalıdır.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Karar verme stilleriyle farklı değişkenler arasındaki ilişkiye yönelik (yaşam doyumu, mutluluk, empati, psikolojik dayanıklılık, stresle baş etme, bağımlılık vb.) çalışmalar yapılabilir.
- Yaşam doyumu ile farklı değişkenler arasındaki ilişkiye yönelik (dijital oyun bağımlılığı, sanal zorbalık vb.) konularda araştırmalar yapılabilir.

Yaşam doyumuna etki eden faktörler farklı kültürler üzerinde uygulama yapılarak araştırılabilir.

KAYNAKÇA

MAKALELER

Adams, G. A., King, L. A., & King, D. W. (1996). Relationships of job and family involvement, family social support, and work–family conflict with job and life satisfaction. *Journal of applied psychology*, 81(4), 411.

Ahioğlu-Lindberg, E. N. (2011). Piaget ve ergenlikte bilişsel gelişim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 1-10.

Ainsworth, MDS., Blehar, MC., Waters, E., ve Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: a psychological study of the strange situation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Ainsworth, M. S. (1989). Attachments beyond infancy. *American Psychologist*, 44(4), 709–716.

Allwood C.M & Selart M. (Eds.), Decision making: *Social and Creative Dimensions*,pp. 3-11.

Altay, B., ve Avcı, İ. A. (2009). Huzurevinde yaşayan yaşlılarda öz bakım gücü ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Dicle Tıp Dergisi*, 36(4).

Amir, M., Horesh, N., & Lin-Stein, T. (1999). Infertility and adjustment in women: The effects of attachment style and social support. *Journal of Clinical Psychology in Medical Settings*, 6(4), 463–479.

Bahadır, Z., & Certel, Z. (2013). Evaluation of life satisfaction, self-esteem in decision-making and decisionmaking styles of weightlifting referees. *Ovidius University Annals, Series Physical Education and Sport / Science, Movement and Health*, 13(2), 582-587

- Bayhan, P. ve Işitan, S. (2010). Ergenlik d6neminde ilişkiler: akran ve romantik ilişkilere genel bakış, *Aile ve Toplum Eğitim, K6lt6r ve Araştırma Dergisi*, 11 (5): 33-44.
- Cenkseven-6nder, F. ve olakkadioğlu O. (2013). Decision making and problem solving as a well being indicator among adolescents, *educational research and reviews*, 8(11): 720-727.
- Crittenden, PM (1995). Attachment and risk for psychopathology: the early years. *Developmental And Behavioral Pediatrics* .16(3): 12–16.
- Davaji, R., Valizadeh, S., Nikamal, M. (2010). The relationship between attachment styles and suicide ideation: The Study of Turkmen Students, Iran. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 5, 1190-1194.
- Dean Jr, J. W., & Sharfman, M. P. (1993). Procedural rationality in the strategic decision-making process. *Journal of management Studies*. 30(4), 587-610
- Deniz, M.E., (2006). The relationships among coping with stress, life satisfaction, decision making styles and decision self-esteem: An investigation on Turkish university students, *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 34(9): 1161-1170.
- Derman, O. (2008). Ergenlerde psikososyal gelişim, İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fak6ltesi S6rekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, Adolesan Sağlığı II. Sempozyum Dizisi No:63, Mart 2008, s.19-21,
- Dilmaç, B. & Ekşi, H. (2008). Meslek y6ksek okullarında 6đrenim g6ren 6đrencilerin yaşam doyumları ve benlik saygılarının incelenmesi. *Selçuk 6niversitesi Sosyal Bilimler Enstit6s6 Dergisi*, (20), 279-289.
- Erg6n, M., & 6zs6er, S. (2006). Vygotsky'nin yeniden değerlendirilmesi. *Afyon Karahisar 6niversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 269-292.
- Fatima, S., Khan, M., Rosseli, M., & Ardila, A. (2020). Age, executive functioning, and decision-making styles in adults: A moderated mediation model. *Aging, Neuropsychology, and Cognition*, 27(3), 338-350.

- Finucane ML, Mertz CK, Slovic P, Schmidt ES (2005) Task complexity and older adults' decision-making competence. *Psychology and Aging*, 20: 71–84.
- Girard, A. J., Reeve, J. L., & Bonaccio, S. (2016). Assessing decision-making style in french-speaking populations: Translation and validation of the general decision-making style questionnaire. *Revue Européenne de Psychologie Appliquée/European Review of Applied Psychology*, 66(6), 325- 333.
- Güçray, S. S. (2001). Ergenlerde karar verme davranışlarının öz saygı ve problem çözme becerileri algısı ile ilişkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (18), 85-100.
- Hazan, C., Shaver, PR. (1994). Bağlanma: yakın ilişkilerle ilgili araştırmalar için bir çerçeve, (çev. Ali Dönmez). *Psychological Inquiry*, c. 5, 1-49.
- Hazan, C., Shaver, PR. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal Of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511.
- Hazan, C., Shaver, PR. (1990). Love and work: an attachment-theoretical perspective. *Journal of Personality and social Psychology*, 59(2), 270.
- Highhouse, S. E., Diab, D. L., & Gillespie, M. A. (2008). Are maximizers really unhappy? The measurement of maximizing tendency. *Judgment and Decision Making Journal*, 3(5), 364.
- Karlı, T. (2015). İlköğretim dönemindeki ergenlerde üst-biliş işlevleri ile karar verme ve denetim odağı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(55).
- Keating, P. (1990). *The phonology - phonetics interface*. J. Newmeyer (ed) içinde, Linguistics: The Cambridge Survey. Cambridge: Cambridge University Press.
- Keser, A. (2005). İş Doyumu ve yaşam doyumu ilişkisi: otomotiv sektöründe bir uygulama. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 4: 77-95.
- Koç, M. (2004). Gelişim psikolojisi açısından ergenlik dönemi ve genel özellikleri, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:17, Ss.231-256.

- Köksal, A. ve Gazioğlu, A. E. İ. (2007). Ergenlerde duygusal zeka ile karar verme stratejileri arasındaki ilişki [Relationship between emotional intelligence and decision making strategies in adolescents] *Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 133-146.
- Köksal, A., & Gazioğlu, A. İ. (2007). Ergenlerde duygusal zekâ ile karar verme stratejileri arasındaki ilişki. *HAYEF Journal of Education*, 4(1), 133-146.
- Kulaksızoğlu A. (2014). *Ergenlik psikolojisi*. (15. Baskı). Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Lerner, J.S., LI, Y., Valdesolo, P., Kassam, K.S. (2015). Emotion and Decision Making. *Annual Review of Psychology*, 66, 799-823.
- Liu Q, Nagata T, Shono M ve ark. (2009) The effects of adult attachment and life stres on daily depression: A sample of Japanese university studens. *J Clin Psychol* 65:639-52
- Özer, M., ve Karabulut, Ö. Ö. (2003). Yaşlılarda yaşam doyumu. *Geriatrı*, 6(2), 72-74.
- Öztürk, N., Kutlu, M., & Abdullah, A. T. L. I. (2011). Anne baba tutumlarının ergenlerin karar verme stratejileri üzerindeki etkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 45-64.
- Rask K, Astedt-Kurki P, Laippala P (2002) Adolescent subjective well-being and realized values. *J Adv Nurs*, 38: 254-263.
- Remenova, K., & Jankelova, N. (2019). How successfully can decision-making style predict the orientation toward well- or ill- structured decisionmaking problems. *Journal of Competitiveness*, 11(1), 99-115.
- Saaty, T.L. (2008). Decision making with the analytic hierarchy process. *Int. J. Services Sciences*, 1(1), 83-98.
- Saka, A. (2017). *Farklı aile yapısına sahip ergenlerin öz-yeterlilik ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Karabük.

- Šarić Z R, Žganec A B and Šakić M (2008) Life satisfaction in adolescents: the effects of perceived family economic status, self-esteem and quality of family and peer relationships, Institute Of Social Sciences Ivo Pilar.
- Scott, S.G., Bruce, R.A. (1995). Decision making style: The development and assessment of a new measure. *Educational and Psychological Measurement*, Vol: 55, No: 5, s. 818-31.
- Subaşı, N. G. & Kazan, H. (2020). Çocukluk dönemi bağlanma stillerinin yetişkin iletişimindeki etkisi. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication* ,10 (2) , 147-162 .
- Sümer, H. C., and Knight, P. A. (2001). How do people with different attachment styles balance work and family? A personality perspective on work-family linkage. *Journal of Applied Psychology*, 86, 653-663.
- Tümkiye, S. ve Çelik, M. (2012). Öğretim elemanlarının evlilik uyumu ve yaşam doyumlarının iş değişkenleri ile ilişkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 223-238.
- Ünal, A.Ö. ve Şahin, M.(2013). Lise öğrencilerinin yaşam doyumlarının bazı değişkenlere göre yordanması. *Cumhuriyet International Journal of Education* Vol 2 (3), 46-63.
- Warren, S. L., Huston, L., Egeland, B., & Sroufe, L. A. (1997). Child and adolescent anxiety disorders and early attachment. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 36(5), 637- 644.
- Yavuzer, Y. Karataş, Z. ve Gündoğdu R. (2013). Ergenlerin çatışma çözüme davranışlarının incelenmesi: Nicel ve nitel bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(1), 428-440.
- Yazgan İnanç, B., Bilgin, M., Kılıç Atıcı, M. (2007). gelişim psikolojisi: çocuk ve ergen gelişimi. Erişim Tarihi:12 Mayıs 2021, <http://pegem.net/dosyalar/dokuman/250720071828521.%20Sayfa.pdf>

KİTAPLAR

Allen JP (2008) *The attachment system in adolescence. handbook of attachment theory, Research and Clinical Applications* içinde, J Cassidy ve PR Shaver (ed) New York: Guilford Press.

Apaydın, H. (2018). *Psikolojiye giriş*, Samsun: Bilim Kent Yayınları.

Atkinson, R. L., Atkinson, R. C., Smith, E. E., Bem, D. J., & Nolen-Hoeksema, S. (2002). *Psikolojiye giriş* (Y. Halogan, Çev.). Ankara: Arkadaş.

Aydın B. (2005). *Çocuk ve ergen psikolojisi*, İstanbul: Atlas Yayın Dağıtım

Aydın, B. (2019). *Çocuk ve ergen psikolojisi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Baldwin, A. L. (1980). *Theories of child development*, 2. Baskı, New York: Wiley,

Bayhan P. S. Ve Artan İ. (2007). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*, Ankara: Morpa Kültür Yayıncılık

Bee, H. & Boyd, D. (2009). *Çocuk gelişim psikolojisi* (1. Basım). (Çev. Gündüz, O.) İstanbul. Kaknüs Yayınları.

Bowlby, J. (1969). *Attachment, attachment and loss*: Vol. 1. New York: Basic Books.

Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss*: Vol. 2. Separation. New York: Basic Books.

Çelen, N., (2007). *Ergenlik ve genç yetişkinlik*, İstanbul: Papatya Yayıncılık.

Feist, J. and Feist, G.J. (2006) *Theories of personality*. 6th Edition, McGraw Hill, New York.

Gander M. J. Ve Gardiner W. H. (2004). *Çocuk ve ergen gelişimi*, Yay. Haz. B. Onur, Ankara: İmge Yayınları.

Gander, M.J. ve Gardiner, H.W. (2015). *Çocuk ve ergen gelişimi*, Çev: Ali Dönmez, Nermin Çelen, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Geçtan, E. (2002). *Psikanaliz ve sonrası*, İstanbul: Metis Yayınları.

- Hall, G. S. (1904). *Adolescence*. 2 Vols. New York: Appleton.
- Kahneman, D. (2011). *Thinking, fast and slow*. New York: Macmillan.
- Karabekiroğlu, K. (2014). *Ergenin ruhsal gelişimi*, İstanbul: Say Yayınları.
- Miller, P.H. (2011). *Piaget''S theory: past, present, And Future* İn U.Gosvami(Ed.), Wiley-Blackwell.
- Morgan, C. T. (1999). *Psikolojiye giriş* (13. Baskı). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Öztürk O, Uluşahin A (2014) *Ruh sağlığı bozukluklar*, 12. Baskı, Ankara: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Parman, T. A. L. A. T. (2017). *Ergenlik ve ötesi*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Poyraz, C. (2010). *Fiziksel gelişim, gelişim psikolojisi*, (Ed.) H. Ergin Ve S. A. Yıldız, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Steinberg, L., (2007). *Ergenlik*, Ankara: İmge Kitapevi.
- Santrock, J. W. (2012). *Ergenlik*, Çev. Ed. Diğem Müge Siyez, Ankara: Nobel Yayın.
- Yetim, Ü. (2001), *Toplumdan bireye mutluluk resimleri*, İstanbul: Bağlam Yayınları.

TEZLER

- Avřarođlu,S. (2007). *Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı, karar verme ve stresle bařa çıkma stillerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler ačiusından incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Baykan, N. (2014). *Anne-baba tutumları ile internet bağımlılık düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi (Sultanbeyli İlçesi Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi İstanbul.

- Baykoçak, C. (2002). *Beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki sorunları ve tükenmişlik düzeyleri; Bursa ili uygulaması*. Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya
- Çetinkaya, H.(2004). *Beden imgesi, beden organlarından memnuniyet, benlik saygısı, yaşam doyumu ve sosyal karşılaştırma düzeyinin demografik değişkenlere göre farklılaşması*, Mersin Üniversitesi,
- Dinçel, E. (2006). *Ergenlik dönemi gelişimsel ödevleri ve psikolojik problemler*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Psikoloji, Ankara.
- Dingiltepe, T. (2009). *Parçalanmış ve tam aileye sahip ergenlerin yaşam doyumu düzeyleri ile yaşam kalite düzeylerinin karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Ermış, B. S. (2019). *Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri, aile yaşam doyumları ve duygusal özerlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İncekara, T. (2018). *Üniversite öğrencilerinde vücut algısı ile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tabuk M.E. (2009). *Elit sporcularda iş-aile çatışması ve yaşam tatmini ilişkilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kayseri.
- Taşçı, Y. (2013). *Ergenlik Döneminde Bulunan (12 - 15 Yaş) Öğrencilerin Akademik Başarılarında Okulun Rolü: Batman İli Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Turgut, M.E. (2010), *İş Doyumu ve Yaşam Doyumu İlişkisi ve İstanbul'daki Devlet Üniversite Hastanelerinde Çalışan Ameliyathane Hemşirelerine Yönelik Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi SBE, İstanbul.

Ward, M. K. (2016). *The relationships between decision-making styles of entrepreneurs and organizational performance*. Doctoral Dissertation, North Carolina State University.

Warren, H. N. (2009). *Emerging Adult's Attachment Styles, Perceptions of Communication, Satisfaction, Parental Knowledge and Parental Prevention Strategies Relationship to Emerging Adult's Alcohol Use*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Texas: Texas Tech Üniversitesi.

EKLER

EK 1: Çocuklar İçin Yaşam Doyumu Ölçeği

Aşağıda kişilerin kendi hayatlarını tanımlarken kullandıkları ifadeler sıralanmıştır. Lütfen her bir ifadeyi dikkatlice okuyun ve sizi ne kadar iyi tanımladığına karar verin. Her sorunun yanında bulunan 1'den 5'e kadar olan seçeneklerden sizi en iyi tanımlayanı seçip işaretleyiniz.

① Hiç katılmıyorum	② Çok katılmıyorum	③ Kararsızım	④ Biraz katılıyorum	⑤ Tamamen katılıyorum	
1. Hayatım birçok yönden olmasını istediğim gibidir.	①	②	③	④	⑤
2. Hayatımdaki her şey mükemmel.	①	②	③	④	⑤
3. Hayatımdan mutluyum.	①	②	③	④	⑤
4. Şimdiye kadar hayatta önem verdiğim şeylere sahip oldum	①	②	③	④	⑤
5. Eğer hayatımı yeni baştan yaşayabilseydim, her şeyin yine aynı olmasını isterdim.	①	②	③	④	⑤

EK 2: Kerns Güvenli Bağlama Ölçeği (Kern's Security Scale; KSS)

Bana çok benziyor ()	Bana biraz benziyor ()	Bazı çocuklar annelerine kolayca güvenirler.	AMA	Bazı çocuklar annelerine güvenip güvenemeyecekleri konusunda emin değildirler.	Bana biraz benziyor ()	Bana çok benziyor ()
Bana çok benziyor ()	Bana biraz benziyor ()	Bazı çocuklar yaptıkları şeye annelerinin çok karıştığını düşünürler.	AMA	Bazı çocuklar kendi başlarına bir şeyler yapmalarına annelerinin izin verdiğini düşünürler.	Bana biraz benziyor ()	Bana çok benziyor ()
Bana çok benziyor ()	Bana biraz benziyor ()	Bazı çocuklar annelerinin yardım edeceğine inanmak kolaydır.	AMA	Bazı çocuklar için annelerinin yardım edeceğine inanmak zordur.	Bana biraz benziyor ()	Bana çok benziyor ()
Bana çok benziyor ()	Bana biraz benziyor ()	Bazı çocuklar annelerinin onlarla yeterince zaman geçirdiğini düşünürler.	AMA	Bazı çocuklar annelerinin onlarla yeterince zaman geçirmediğini düşünürler.	Bana biraz benziyor ()	Bana çok benziyor ()
Bana çok benziyor ()	Bana biraz benziyor ()	Bazı çocuklar annelerine ne düşündüklerini veya hissettiklerini söylemekten pek hoşlanmazlar.	AMA	Bazı çocuklar annelerine ne düşündüklerini veya hissettiklerini söylemekten pek hoşlanırlar.	Bana biraz benziyor ()	Bana çok benziyor ()
Bana çok benziyor ()	Bana biraz benziyor ()	Bazı çocuklar her şeyde annelerine ihtiyaç duymaz.	AMA	Bazı çocuklar annelerine hemen her şey için ihtiyaç duyar.	Bana biraz benziyor ()	Bana çok benziyor ()
Bana çok benziyor ()	Bana biraz benziyor ()	Bazı çocuklar 'keşke anneme daha yakın olabilseydim' derler.	AMA	Bazı çocuklar annelerine olan yakınlıklarıyla mutludur.	Bana biraz benziyor ()	Bana çok benziyor ()
Bana çok benziyor ()	Bana biraz benziyor ()	Bazı çocuklar annelerinin onları gerçekten sevmediğinden endişe duyarlar.	AMA	Bazı çocuklar annelerinin onları sevdiğinden emindirler.	Bana biraz benziyor ()	Bana çok benziyor ()
Bana çok benziyor ()	Bana biraz benziyor ()	Bazı çocuklar annelerinin onları gerçekten sevmediğinden endişe duyarlar.	AMA	Bazı çocuklar annelerinin onları sevdiğinden emindirler.	Bana biraz benziyor ()	Bana çok benziyor ()
Bana çok benziyor ()	Bana biraz benziyor ()	Bazı çocuklar annelerinin onları gerçekten sevmediğinden endişe duyarlar.	AMA	Bazı çocuklar annelerinin onları sevdiğinden emindirler.	Bana biraz benziyor ()	Bana çok benziyor ()

Bana çok benziyor ()	Bana biraz benziyor ()	Bazı çocuklar annelerinin onları gerçekten sevmediğinden endişe duyarlar.	AMA	Bazı çocuklar annelerinin onları sevdiğinden emindirler.	Bana biraz benziyor ()	Bana çok benziyor ()
Bana çok benziyor ()	Bana biraz benziyor ()	Bazı çocuklar annelerinin onları anladığını hissederler.	AMA	Bazı çocuklar annelerinin onları anlamadığını hissederler.	Bana biraz benziyor ()	Bana çok benziyor ()
Bana çok benziyor ()	Bana biraz benziyor ()	Bazı çocuklar annelerinin onları terk etmeyeceğinden gerçekten emindirler.	AMA	Bazı çocuklar annelerinin onları terk edebileceğinden bazen endişelenirler.	Bana biraz benziyor ()	Bana çok benziyor ()
Bana çok benziyor ()	Bana biraz benziyor ()	Bazı çocuklar ihtiyaç duyduklarında annelerinin yanlarında olamayacağını düşünerek endişelenirler.	AMA	Bazı çocuklar ihtiyaç duyduklarında annelerinin yanlarında olacağından emindirler.	Bana biraz benziyor ()	Bana çok benziyor ()
Bana çok benziyor ()	Bana biraz benziyor ()	Bazı çocuklar annelerinin kendilerini dinlemediğini düşünürler.	AMA	Bazı çocuklar annelerinin onları gerçekten dinlediğini düşünürler.	Bana biraz benziyor ()	Bana çok benziyor ()
Bana çok benziyor ()	Bana biraz benziyor ()	Bazı çocuklar üzgün olduklarında annelerinin yanına giderler.	AMA	Bazı çocuklar üzgün olduklarında annelerinin yanına pek gitmezler.	Bana biraz benziyor ()	Bana çok benziyor ()
Bana çok benziyor ()	Bana biraz benziyor ()	Bazı çocuklar 'Keşke annem sorunlarımla daha çok ilgilense' derler.	AMA	Bazı çocuklar annelerinin onlara yeterince yardım ettiğini düşünürler.	Bana biraz benziyor ()	Bana çok benziyor ()
Bana çok benziyor ()	Bana biraz benziyor ()	Bazı çocuklar anneleri etrafta olduğunda kendilerini daha iyi hissederler.	AMA	Bazı çocuklar anneleri etrafta olduğunda kendilerini daha iyi hissetmezler.	Bana biraz benziyor ()	Bana çok benziyor ()

Ek 3: Karar Verme Becerisi Değerlendirme Ölçeği

	Her zaman	Çoğunlukla	Ara sıra	Hiçbir zaman
1.Sadece öğretmenimin ya da ailemin verdiği kitapları okurum.				
2.Sadece öğretmenimin verdiği kitapları okurum.				
3.Kitap seçemediğim için sadece ders kitapları okurum.				
4.Ailem beni 'sen küçüksün, karışma' diye uyarır.				
5.Televizyonda ne olursa izlerim.				
6. Dinlenme ve oyun zamanlarımı ailem düzenler.				
7.Tatil günlerimde ailem istediğimi yapmama izin verir.				
8.Evde televizyon izlerken benimde program seçme hakkım vardır.				
9.Televizyonda izleyeceğim programları kendim seçerim.				
10.Boş zamanlarımı kendi istediğim gibi değerlendiririm.				
11. Giysilerimi kendim seçerim.				
12.Satın alıp yediğim yiyeceklerin besleyicisi olmasına dikkat ederim.				
13.Evde üzerime düşen görevleri kimse söylemeden yaparım.				
14.Beni ilgilendiren konularda aileme yardım etmekten hoşlanırım.				
15.Televizyon izleme saatlerimi ödevlerime göre ayarlarım.				
16.Okulda öğretmenlerimin seçtiği kolda çalışırım.				
17.Kendi seçtiğim kolda çalışırım.				

ÖZGEÇMİŞ

Mukadder Sever ilköğretim ve ortaöğretimi İstanbul'da tamamladı.2012 tarihinde Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünde lisans eğitimine başladı.2016 yılında lisans eğitimini tamamladı.2019 yılında İstanbul Ayvansaray Üniversitesi Psikoloji Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans eğitimine başladı.

